

Plezier in Poëzie

PGO Poëzie in de beginnerslessen Spaans ter bevordering van het taalplezier

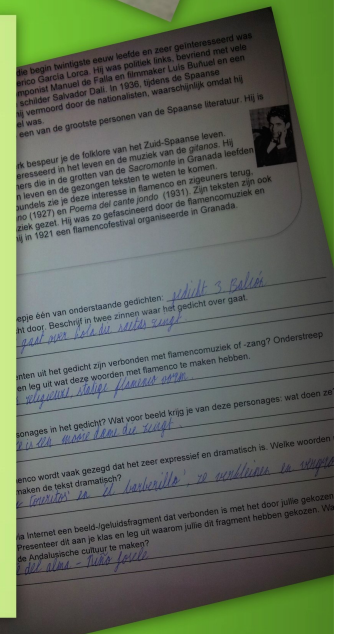
Auteurs

Berber [Minnema](#) (0510319) en Carolina de Groot (9954155)

Supervisor

Juan [Espinola](#)

2014, COLUU, Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

1. Introductie	pagina 3
1.1 Probleemstelling en relevantie	
2. Theorie	pagina 4 - 7
2.1 Taalplezier in de theorie	
2.2 Poëzie en taalplezier	
2.3 Taalplezier aan de hand van drie taalprincipes	
2.3.1 Taalprincipe 1: Plezier in taal is kunnen genieten van klank- en woordenspel	
2.3.2 Taalprincipe 2: Plezier in taal is het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst.	
2.3.3 Taalprincipe 3: Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren.	
3. Hoofd- en deelvragen	pagina 7- 8
3.1 Verwachtingen/ hypothesen	
4. Methoden	pagina 8-9
4.1 Respondenten en variabelen	
4.2 Lesontwerpen	
4.3 Nulmeting en analyse	
4.4 Evaluatie en analyse	
4.5 Learner reports	
4.6 Feedback collega's	
5. Resultaten	pagina 9 -12
5.1 Beginsituatie	
5.2 Analyse nulmeting	
5.3 Analyse eindevaluatie	
5.4 Learner reports	
5.5 Collegiale feedback	
6. Beantwoorden hoofd- en deelvragen en conclusie	pagina 12 - 14
7. Discussie en aanbevelingen	pagina 14
Bibliografie	pagina 15
Bijlagen	1 t/m 8
	pagina 16-36

1. Introductie

“Plezier in poëzie” is een onderzoek naar taalplezier en het ervaren van dit taalplezier door leerlingen tijdens de lessen poëzie. Het onderzoek richt zich op beginnende taalleerders in de onderbouw tijdens de lessen Spaans. Onze aanname luidt dat poëzie het taalplezier kan vergroten en onze ervaringen tijdens het onderzoek en de uitkomsten laten zien dat dit inderdaad het geval is. Met dit onderzoek willen we een bescheiden bijdrage leveren aan de definities rondom taalplezier en voeren we een pleidooi om poëzie te integreren in het Spaanse taalonderwijs in Nederland.

Uit onze ervaring blijkt dat leerlingen het werken met songteksten en poëzie leuk vinden, met als gevolg dat zij gemotiveerd raken om de taal te leren. Dit beeld wordt door de theorie bevestigd. Echter, wij zijn tot op heden geen lesontwerpen voor Spaanse lessen tegengekomen waarin de focus ligt op de inzet van poëzie om het taalplezier te vergroten. Wij willen bij onze leerlingen peilen of zij taalplezier - en in welke mate - beleven aan drie door ons ontworpen lessen waarin poëzie centraal staat. De leerling reflecteert op de lessen door middel van een nulmeting en een vragenlijst na afloop de lessenreeks. Door deze resultaten te analyseren, hopen wij inzicht te krijgen in het type lesactiviteit dat bij de leerlingen het taalplezier kan vergroten.

1.1 Probleemstelling en relevantie

Algemene relevantie

In de bovenbouw werken de leerlingen veelvuldig met Spaanse teksten, literatuur en heel soms ook poëzie. In de onderbouw gebeurt dit niet tot nauwelijks. De opvatting heerst dat beiden weinig relevant of geschikt zijn om te gebruiken voor beginnende taalleerders. Zoals Alvarez Valades (2004) stelt, wordt literatuur en poëzie in het MVT-onderwijs überhaupt al lange tijd op weinig vernieuwende wijze gebruikt. Rush (- : 72) vult aan dat vaak de opvatting heerst dat literatuur en poëzie niet geschikt zijn als leermodel omdat het vaak geen natuurlijk en communicatief taalgebruik bevat. De voorkeur gaat uit naar artikelen uit kranten of tijdschriften. Ook Ferrer Plaza (2009) noemt dat als poëzie al gebruikt wordt, dit slechts het geval is bij docenten die lesgeven aan (ver)gevorderde groepen. Dit hiaat ervaren wij ook tussen onder- en bovenbouw. Wij denken dat het beter zou zijn wanneer leerlingen in de onderbouw ook al in aanraking komen met poëzie en literatuur om zo de overgang van onder- naar bovenbouw te verbeteren.

Daarnaast kan poëzie leerlingen stimuleren om te lezen. Wij ervaren dat leerlingen het lezen van lesboekteksten of fictie niet altijd leuk vinden, waardoor hun leesplezier afneemt. Poëzie biedt veel mogelijkheden om lezen aantrekkelijk te maken. Leerlingen leren letterlijke en figuurlijke betekenissen te onderscheiden, het voeren van een discussie of meningen uit te wisselen over thema's in het gedicht. Zelfs als een leerling niet zoveel interesse voelt voor een gedicht zal het werken ermee tóch stimulerend zijn omdat het de routine in het MVT-programma even doorbreekt. Dergelijke uitstapjes worden altijd met een zeker enthousiasme ontvangen (Alvarez Valades, 2004). Wij denken ook dat juist poëzie het taalplezier bij de leerling kan vergroten, om redenen die in onze theorie uitgebreid staan beschreven (hoofdstuk 2).

Taalplezier is hierbij ons uitgangspunt. Wanneer het taalplezier immers wordt vergroot, is de leerling waarschijnlijk gemotiveerder om de taal te leren.

Wij stellen deze aanname op de proef: beleeft de leerling taalplezier tijdens het werken met Spaanse poëzie?

Persoonlijke relevantie

Wij hopen met dit onderzoek leermiddelen op het gebied van poëzie te ontwikkelen om beginnende taalleerders plezier te laten beleven aan het leren van Spaans. Deze leermiddelen kunnen wij vervolgens inzetten in onze lespraktijk. We verwachten dat onze expertise wordt vergroot in het ontwikkelen van lesmateriaal, waarmee wij de leerlingen op een aansprekende en plezierige manier met poëzie in aanraking kunnen brengen. De leerdoelen van Berber liggen hierin op het ontwikkelen van lesmateriaal dat een brede doelgroep aanspreekt. Met dit onderzoek hoopt Carolina haar interesse in de implementatie van authentieke, culturele teksten in het taalonderwijs te kunnen verdiepen en uit te kunnen dragen naar haar MVT-collega's. Omdat wij zelf plezier ervaren aan Spaanse poëzie, hopen wij door dit onderzoek de middelen te vergaren om de leerlingen dit plezier ook te laten ervaren.

Praktische relevantie

Op de scholen waar wij het onderzoek doen, worden poëzie en literatuur amper aangeboden binnen het huidige curriculum. Onze lesontwerpen zijn daarom een aanzet om deze lacune te vullen. Wij willen poëzie een duidelijkere plek in het curriculum geven. Collega-docenten kunnen gebruik maken van onze inzichten en ons materiaal. Zo

kunnen zij ook met hun beginnende leerlingen aan de slag gaan met poëzie. De leerling is er bij gebaat om gemotiveerd met Spaans aan de slag te gaan en plezier te ervaren tijdens de lessen.

2. Theorie

Wat is taalplezier? Iedereen stelt zich hierbij wat anders voor. Waar voor de een het horen van een allitererende tekst plezier brengt, beleeft de ander juist plezier aan het lezen van bijvoorbeeld een reisverhaal in een vreemde taal. We kunnen aannemen dat taalplezier een subjectief begrip is. Taalplezier speelt in meer of mindere mate mee bij het aanleren van een nieuwe taal. Elke MVT-docent zal proberen diens eigen enthousiasme over de taal over te brengen op de leerlingen en trachten hen plezier te laten beleven aan de te bestuderen taal.

Taalplezier is weinig onderzocht. Om taalplezier te kunnen onderzoeken, formuleren wij, op basis van een aantal theorieën, een drietal principes waaruit taalplezier blijkt. Bij elk principe ontwerpen wij vervolgens lesactiviteiten waarvan wij veronderstellen dat die het taalplezier van de leerling zullen vergroten. In onze lesactiviteiten maken wij gebruik van poëtische teksten; hieronder zullen wij onze redenen voor deze keuze uiteenzetten.

Zo heeft Dautzenberg (1999) een leuke definitie van poëzie geformuleerd, waarin taalplezier (taalgenoegens) genoemd wordt:

De genoegens die de poëzie aan lezer of luisteraar verschafft, worden teweeggebracht door de bijzondere combinatie van vorm, klank en betekenis die eigen is aan het vers, en deze genoegens kunnen van emotionele (...), intellectuele (...) of humoristische aard zijn.

2.1 Taalplezier in de theorie

Staatsen stelt (2009: 37) dat fictieve teksten die aansluiten op de belevingswereld van leerlingen het leesplezier van deze leerlingen vergroten. Daarmee wordt ook de motivatie vergroot om te werken met deze teksten. Om een beginnend lezer in een vreemde taal te laten lezen, is het belangrijk dat de aangeboden teksten eenvoudig zijn, zodat de eerste leeservaring een succeservaring (Bimmel, 2008: 48) zal zijn.

Alvarez Valades (2004) noemt ook het aspect van eenvoudig taalgebruik en toegankelijkheid voor de leerling. Als voordeel van het gebruik van literaire teksten noemt zij ook dat een leerling het verschil leert tussen letterlijke en figuurlijke betekenissen en dat teksten een mooi uitgangspunt zijn voor discussies over velerlei onderwerpen. Een tekst krijgt zo meer dimensie voor de leerlingen, ze ervaren dat het een deur kan zijn tot allerlei andere interessante zaken die de 'droge' leesvaardigheidstraining overstijgen.

Day (2002) noemt in zijn artikel over tien principes voor extensief lezen in een vreemde taal, dat een van de doelen van lezen het beleven van plezier aan het lezen is. Leerlingen zouden literatuur in een vreemde taal op dezelfde manier en om dezelfde redenen moeten lezen als die van het lezen van literatuur in de moedertaal. De tekst moet zodoende eenvoudig genoeg zijn zodat dit ook mogelijk is en honderd procent begrip van de tekst moet geen doel zijn. De leerling moet de tekst in zo een mate begrijpen, dat het voldoende is om relevante informatie uit de tekst te halen, te genieten van het verhaal of plezierig de tijd te verdrijven.

Taalplezier leidt zo ook tot taalontwikkeling. Daarbij is wel van belang dat een grote verscheidenheid aan teksten beschikbaar is, zodat leerlingen kunnen kiezen en zodat er flexibel met het materiaal kan worden omgegaan. Zo kunnen met de ene tekst leesstrategieën worden geoefend en kan een andere tekst worden ingezet ter bevordering van het leesplezier of ter verdieping van de kennis van de cultuur (Day: 2002).

Een voorwaarde om het taalplezier te behouden, lijkt te zijn dat de ontwikkeling niet geforceerd moet worden. In die zin noemt Kwakernaak (2009: 398) dat het geen zin heeft om "literaire ontwikkeling te willen forceren" en dat het van belang is om de leerling uit te dagen volgens het n+1-model, ofwel de zone van naaste ontwikkeling: een leerling wordt door middel van een tekst of taak geprikkeld om net buiten zijn of haar comfortzone aan de slag te gaan.

In ons onderzoek is het derhalve van belang dat wij gebruik maken van, voor de leerlingen nieuwe, poëtische teksten die hun nieuwsgierigheid prikkelen. De teksten die we gebruiken zijn kort, redelijk eenvoudig en we streven niet naar honderd procent begrip van gedichten. In die zin volgen we de ideeën uit de genoemde theorie op. We willen de leerlingen graag met plezier laten werken aan een tekst in de Spaanse taal en wij achten het van groot belang dat we de leerlingen niet afschrikken met lange, ingewikkelde teksten. Het moet immers een succesvolle, plezierige ervaring worden, die de drempel tot het lezen van teksten in een nieuwe vreemde taal verlaagt.

2.2 Poëzie en taalplezier

In de huidige MVT- lesmethodes komt nauwelijks poëzie aan bod; het is immers geen verplicht onderdeel meer van de eindtermen. Tot aan de jaren '80 was het talenonderwijs voornamelijk gebaseerd op het aanleren van grammatica, het vertalen en het lezen van tot de opvoeding behorende literatuur. Pas daarna verschoof de aandacht naar het communicatieve aspect van taal. Het lezen van krantenartikelen en tijdschriften, met daarin alledaags taalgebruik, begon het lezen van literatuur over te nemen.

Echter, zijn poëtische teksten een creatieve component binnen leesvaardigheid en plezier in taal is een subdoel van poëtische teksten. Poëtische teksten beantwoorden naar onze mening aan de eisen waaraan een tekst voor een beginnende lezer moet voldoen. De teksten zijn over het algemeen kort en klank, woordspel en ritme geven de tekst een verleidelijker karakter dan bijvoorbeeld een lesboektekst of eindexamentekst. Ook al kunnen in gedichten woorden voorkomen die een beginnend taalleerder nog niet kent, de hoeveelheid hiervan is beter behapbaar dan de hoeveelheid woorden in een prozatekst.

Daarnaast stelt Ferrer Plaza (2009: 4-5), dat juist het gebruik van literatuur en poëzie in de communicatieve benadering van het vreemde talenonderwijs thuishoort. Binnen deze benadering wordt er meer nadruk gelegd op het handelen van de leerling om taal te leren vanuit het natuurlijke taalleerproces. De docent of de leergang zorgt voor het aanbod van de taal en een rijke taalomgeving, waarin de leerling taal ontdekt en er mee oefent (Kwakernaak: 102-103). Binnen de communicatieve benadering wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van authentieke teksten. Vanuit dat punt bezien, zijn poëtische teksten goed inzetbaar. Bovendien kunnen poëtische teksten en de thematiek aanzetten tot uitwisseling en discussie tussen leerlingen. In zijn artikel wijst Ferrer Plaza ook op andere voordelen van het inzetten van poëzie in de klas: poëzie bevat motiverende en universele thema's, de teksten geven ruimte voor persoonlijke interpretaties, poëtische teksten bevorderen creativiteit, verbeelding en taalspel en poëtische teksten bevorderen de "interculturele competentie": culturele verschillen en overeenkomsten worden zichtbaar.

Een nuancering van dit argument is dat poëzie een zeer persoonlijke uiting van de dichter kan zijn en dat het daarom de vraag is in hoeverre een gedicht altijd iets over de cultuur van een samenleving zegt. Poëzie kan daarom wellicht beter gebruikt worden om de perceptie van de lezer op die cultuur te onderzoeken dan het alleen maar te gebruiken om een cultuur te introduceren (Rush: 75).

2.3 Taalplezier aan de hand van drie taalprincipes

Taalplezier is een veelomvattend begrip. Daarom hebben wij de definitie ervan opgesplitst in een drietal principes, dat een aantal aspecten ervan belicht. Wanneer wij *taalplezier* in ons onderzoek noemen, dan verwijzen we hiermee naar één of meerdere van onze principes. Het is zodoende niet onze bedoeling om een volledige definitie van taalplezier te geven. Wij onderzoeken het plezier dat de leerling aan onze lesactiviteiten op basis van poëtische teksten beleeft.

Onze werkdefinitie van taalplezier is een samenvatting van de drie principes: genieten van klank, het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst en inzicht krijgen in de cultuur door de context te analyseren.

2.3.1 Taalprincipe 1: Plezier in taal is kunnen genieten van klank- en woordenspel

Verschillende wetenschappers hebben aangetoond dat rijm in poëzie op meerdere vlakken bijdraagt aan het op een plezierige manier onder de knie krijgen van een taal. Zo stelt Barbara Wagenveld, bioloog en hersenonderzoeker aan de Radboud Universiteit:

Als een kind naar een gedicht luistert, hoort hij hoe woorden en zinnen worden opgebouwd. Zijn woordenschat wordt groter en hij ervaart ritme en melodie. Ook begrijpt hij beter waar de klemtoon ligt en hoe woorden moeten worden uitgesproken. Zo krijgt hij spelenderwijs meer inzicht in taal (Leij, van der: 2013).

Een ander groot voordeel van rijm is dat het goed in het geheugen blijft hangen, beter dan elke andere 'normale zin'. Verder geeft het leren van een taal middels rijm ook zelfvertrouwen, zo stelt Nienke Dijkstra, logopedist, taal-spraakpatholoog en onderzoeker aan de Radboud Universiteit, in datzelfde artikel: *Rijm geeft een bepaalde vorm*

van voorspelbaarheid. Je weet wat er gaat komen en je kunt de zin afmaken. Dat biedt structuur en veiligheid, wat weer belangrijke voorwaarden zijn voor het ontwikkelen van zelfvertrouwen.

Het gebruik van (rijmende) poëzie biedt dus veel voordelen en zal bij de meeste beginnende taalleerders letterlijk en figuurlijk meer tot de verbeelding spreken dan het lezen van tekstboekfragmenten. Tevens blijkt uit onze eigen ervaring dat het behandelen van een aanstekelijke songtekst vele malen meer indruk maakt dan het behandelen van bijvoorbeeld een eindexamentekst; de leerlingen zongen een week na de les nog steeds het liedje, in het Spaans! Een songtekst bevat een aantal componenten die ook in poëzie voorkomen, zoals rijm en ritme. De onderwerpen in songteksten sluiten vaak aan bij de belevingswereld van de leerlingen en het muzikale component heeft een aanstekelijk effect op leerlingen.

Poëzie is daarnaast aantrekkelijk om te gebruiken omdat het over het algemeen korte teksten zijn, overzichtelijk verdeeld in verzen. Typische poëziekenmerken als klank en alliteratie ondersteunen bij het aanleren van de correcte uitspraak en bovendien lenen korte teksten en de verbinding met andere vaardigheden veel mogelijkheden om verschillende leerstijlen te bedienen (Christison and Bassano: 1996).

Naast rijm zijn ook parallismen een leerzaam onderdeel van het karakter van poëzie. Deze herhalingen kunnen de semantische inhoud van een gedicht onderbouwen. De leerling kan zo zonder dat hij het doorheeft en zonder elk woord op te zoeken in het woordenboek al een hoop van het gedicht begrijpen (Luxemburg, J. van, e.a.: 1999). De leerling kan plezier beleven aan een gedicht door de vorm en verpakking zonder dat hij de inhoud begrijpt. Het plezier wordt alleen nog maar vergroot, wanneer in de les aandacht aan bovenstaande aspecten zal worden besteed. Het leren van deze literaire begrippen kan de leerling bij andere (taal)vakken van pas komen. In onze lesplannen zullen wij om genoemde redenen aandacht besteden aan deze begrippen.

2.3.2 Taalprincipe 2: Plezier in taal is het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst

In Kwakernaak (2009: 396) wordt de ontwikkeling van leessmaak en literaire smaak genoemd. De tekstervaring staat hierbij centraal. Deze benadering komt uit de receptie-esthetische benadering uit de literatuurwetenschap. Bij de ontwikkeling van leessmaak leert de leerling te uiten waarom het ene werk hem/haar meer aanspreekt dan het andere. Verder staat in het leerlinggerichte literatuuronderwijs niet meer de tekst centraal, maar de lezer en wat de tekst met de lezer doet (Nicolaas & Vanhooren, 2008: 11). Om de persoonlijke beleving centraal te stellen, is het volgens Staatsen (2009: 37) van belang dat de teksten aansluiten bij de persoonlijke belevingswereld. Dit sluit aan bij Appleyard (1994: 96-97) die uitlegt dat bij een adolescent, anders dan een jonger kind, diens eigen gevoelens, emoties en gedachten een grotere plek innemen en belangrijker zijn voor hem of haar dan de feitelijke gebeurtenissen die deze gevoelens, emoties en gedachten veroorzaken. Dit is gebaseerd op het gedachtegoed van Erikson (in Woolfolk: 2008, 84-85). De puberteit draait om de identiteitsvorming van de jongere. Deze is in staat om abstract te denken en ook het perspectief van de ander te begrijpen. De identiteit van een adolescent wordt volgens Erikson gevormd binnen een sociale context. Het zoeken naar een antwoord op de vraag "Wie ben ik?" gebeurt door het afzetten van eigen ideeën tegenover die van anderen. De jongere is continu actief bezig met het maken van keuzes over wie hij/zij wil zijn. Dit heeft ook gevolgen voor het type tekst dat jongeren interesseert om te lezen. Appleyard heeft onderzocht dat jongeren vooral betrokkenheid bij het boek en identificatie belangrijk vinden, evenals de realiteit van het verhaal en dat het hen aan het denken zet (1994: 100). In die zin helpt het hen hun identiteit te vormen en het verklaart vanuit psychoanalytisch perspectief waarom het zo belangrijk is dat teksten aansluiten bij de persoonlijke belevingswereld.

Poëzie wordt in de theorie over literaire smaakontwikkeling niet veel genoemd. Kwakernaak (2009: 397) merkt op dat het nog wel wordt behandeld in de tweede fase, maar

“vrijwel alleen als leesteksten, terwijl de grote meerderheid van jongeren en volwassenen gedichten buiten de school hoofdzakelijk of uitsluitend te horen krijgt in de vorm van lied- of songteksten, dus als audio- of als audiovisuele teksten (in clips, musicals, enzovoort).”

De leerling leert emoties en persoonlijke inzichten te verwoorden die door het lezen van poëtische teksten naar boven komen. Het vergaren van inzichten en het ervaren van een diepere betekenis van een tekst is een vorm van taalplezier.

2.3.3 Taalprincipe 3: Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren

Kennis van land en volk is een onderdeel dat bij het MVT- onderwijs al dan niet specifiek aan bod komt, ook al zal bijna iedere docent en met hen Ferrer Plaza (2009) beamen dat bij het leren van een taal ook de cultuur een plaats moet krijgen. De beheersing van een vreemde taal is immers maar één van de middelen die internationale en interculturele contacten mogelijk maken en vergemakkelijken, zo stelt ook Kwakernaak (2009: 378). Taal geeft toegang tot cultuur en kennis van die cultuur is even noodzakelijk als kennis van de taal om op de gewenste frequentie intercultureel te kunnen communiceren.

Echter, veelal ligt de focus tijdens de taallessen bij de vorm van de teksten en minder bij de inhoud (Kwakernaak, 2009: 377-378), terwijl de inhoud juist een beeld kan schetsen van culturele en maatschappelijke ontwikkelingen binnen een taalgebied. Literatuur en poëzie ontstaan tegen deze achtergrond. Aristoteles noemde al in zijn *Poetica* dat de dichter, in tegenstelling tot de geschiedkundige, verhaalt over gebeurtenissen zoals die zouden kunnen lopen en over algemene waarheden, zoals die bezien door een volk. Hierdoor is poëzie meer verwant met filosofie en is poëzie het middel waarin het gedachtegoed van een volk meer tot uiting kan komen (Yanal, 1982: 499).

Voorals lees- en luistervaardigheidsoefeningen lenen zich zodoende goed voor het koppelen van taalvaardigheid en socioculturele informatie. De verschillende tekstsoorten, en dus ook poëzie, die je hiervoor kunt gebruiken bevatten vaak een schat aan informatie over het land en volk van de doeltaal (Staatsen: 225). Dit betekent niet dat elke tekst en elk gedicht informatie verschaft over de cultuur van een bepaald gebied. Wel kunnen poëtische teksten, door de context van een gedicht te analyseren, dienen als een poort naar de cultuur. De lezer leert al lezende over culturele aspecten van een taal en het volk (Vanderlinden 1993: 167-169) en ervaart op deze wijze taalplezier. Leerlingen die functionele culturele kennis hebben van het dagelijks leven van met name leeftijdsgenoten in het land van de doeltaal krijgen meer inzicht in het belang van de het leren van de vreemde taal, die zij later kunnen gaan gebruiken bij internationale contacten in binnen- en buitenland. De cultuurkennis draagt bij aan een meer open en positieve houding ten aanzien van het leren van een vreemde taal en aangenomen mag worden dat het de motivatie van leerlingen om de taal onder de knie te krijgen verhoogt (Staatsen 2009:206-207).

3. Onderzoeksvragen

De eerdergenoemde probleemstelling en de theorie leidt ons naar de volgende hoofdvraag:

Bevordert het gebruik van poëzie in de lessen Spaans in de onderbouw het taalplezier?

Hierbij zijn drie deelvragen geformuleerd:

- 1. In welk van de drie principes die volgens ons taalplezier definiëren, kan de leerling zich het beste vinden?*
- 2. Welke lesactiviteiten waarin poëzie wordt gebruikt, bevorderen het taalplezier van de leerling?*
- 3. Ervaren leerlingen, als beginnende taalleerders, een meerwaarde aan het werken met poëzie in de doeltaal?*

Onder poëzie verstaan wij geschreven teksten die als poëzie te boek staan. Met gebruik bedoelen wij verschillende lesactiviteiten die wij de leerlingen aanbieden tijdens ons onderzoek.

Onder beginnende leerlingen verstaan wij leerlingen die een jaar Spaanse les hebben gekregen op de middelbare school. Het taalplezier is door ons in eerdergenoemde drie principes verwoord.

3.1 Verwachtingen/Hypothesen

Wij verwachten dat de leerling plezier beleeft aan poëzie. Poëzie spreekt tot de verbeelding en korte teksten zijn verleidelijker en overzichtelijker voor de beginnende leerling (Christison and Bassano: 1996). Ook is poëzie een vorm van cultuur. Het zijn authentieke documenten die voor de leerlingen veel motiverender zijn dan teksten die zijn samengesteld om het didactische doel te dienen (Ferrer Plaza: 2009). Uit onze eigen ervaring blijkt verder dat leerlingen het leuk vinden wanneer ze eens buiten de methode of studiewijzers werken. Ze zijn een bepaalde routine gewend en het enthousiasmeert wanneer deze eens onderbroken wordt. Dit onderstreept ook Alvarez Valades (2004), zoals genoemd in §1.1.

Bovendien is werken met poëzie nieuw voor de leerlingen. Dit blijkt niet alleen uit onze eigen ervaring maar ook uit de theorie die erover te vinden is (Rush: 2004) en (Ferrer Plaza: 2009). Dit omdat deze een schat aan toepassingen en leerdoelen bevatten die de taalverwerving overstijgen en dus ook interessant zijn voor de minder talige leerlingen. Wij verwachten dat de leerling het leuk zal vinden om met poëzie aan de slag te gaan. Nieuw, routinedoorbrekend

en de vele mogelijkheden om ermee te werken, zoals in onze theorie genoemd, zijn aspecten die de leerling zullen enthousiasmeren.

Met deelvraag 1 onderzoeken wij welke van de door ons opgestelde principes voor de leerling het beste taalplezier omschrijven. Wij verwachten dat de meeste leerlingen voor principe twee zullen kiezen. De groepen leerlingen waarmee wij werken bestaan uit puberende tieners, die in deze fase van hun leven heel erg bezig zijn met zichzelf en hun plek in de wereld. Poëtische teksten bevatten vaak gevoelens, emoties en gedachten die kunnen aansluiten op die van de leerling. Identificatie en aansluiting op de persoonlijke belevingswereld zijn voor jongeren belangrijke factoren om betrokkenheid te voelen bij een boek of gedicht, aangezien zij heel erg bezig zijn met de vraag "Wie ben ik?" (Appleyard: 1994)

Met deelvraag 2 onderzoeken wij verschillende manieren waarop poëzie binnen een les kan worden aangeboden. Dit, door middel van een gevarieerd aanbod lesactiviteiten. Onze verwachting is dat de activiteiten waarbij ze de gedichten gebruiken om tot een eigen creatief eindproduct te komen het leukst zullen vinden. Interpreteren, analyseren, cultuur bestuderen en vragen beantwoorden zullen meer handvatten zijn tot begrip van de tekst, en niet zozeer de aspecten die hen het meest zullen aanspreken binnen de lessen. In een creatief eindproduct kunnen de leerlingen zichzelf kwijt en kunnen ze een eigen aanpak bedenken.

Met deelvraag 3 onderzoeken wij of poëzie een meerwaarde heeft in de beleving van leerlingen tijdens de lessen Spaans. Onze verwachting is dat onze leerlingen deze meerwaarde zeker zullen ervaren, vooral omdat het werken met poëzie voor hen nieuw is en daardoor hoe dan ook leerzaam, zoals we eerder al genoemd hebben.

4. Methoden en instrumenten

4.1 Respondenten en variabelen

De leerlingen in ons onderzoek zitten in hun tweede leerjaar Spaans en in 3VWO. Op beide scholen hebben de klassen een jaar Spaans gehad en bezitten daarmee basisvaardigheden op A1 niveau in het Spaans. De lessen zijn zo ontworpen dat leerling met basale kennis van het Spaans goed aan de slag kunnen met onze lesactiviteiten. Wij hebben bewust gekozen voor drie VWO-groepen van hetzelfde leerjaar. Dit vergroot de betrouwbaarheid van de uitkomsten van ons onderzoek. De groepen zijn immers behoorlijk homogeen voor wat betreft (taal)niveau, leeftijd, belevingswereld, interesses en kennis. Omdat de leerlingen beginners zijn, zal hun benadering van onze lesactiviteiten nagenoeg hetzelfde zijn. Dit vermindert de kans op ruis in onze onderzoeksresultaten en leidt tot een betrouwbaar antwoord op onze onderzoeksvraag. De principes hebben wij opgesteld met in het achterhoofd onze doelgroep: jongeren. Vooral principe twee is sterk gericht op deze leeftijdsgroep. Poëzie is naar onze mening uitermate geschikt om mee te werken in deze groep (zie Appleyard: 1994 in 2.3.2 en 3.1).

Tot slot hebben wij voor deze groepen gekozen vanuit de praktische overweging dat er in de derde klas nog ruimte voor dergelijke lesactiviteiten is. Er zijn nog geen PTA's zoals in de bovenbouw.

We voeren onze lessen uit bij leerlingen van twee verschillende scholen om zo meer gegevens te kunnen verzamelen. Hoe groter onze groep respondenten, hoe meer validiteit dit aan ons onderzoek geeft. Dat de drie groepen elk les hebben gehad van een andere docent vergroot naar onze mening ook de validiteit, omdat de subjectieve invloed van de docent daardoor geen hoofdrol speelt. Dat wil zeggen, de docent beïnvloedt niet in haar eentje het hele onderzoek door hoe zij de lessen heeft beleefd noch door hoe de leerlingen haar lessen hebben beleefd. Het persoonlijk stempel van één docent blijft op deze manier zeer beperkt.

4.2 Lesontwerpen

Ons onderzoek bestaat uit een ontwerponderzoek dat wordt getoetst in de praktijk. Vanuit de theorie hebben wij drie ontwerpprincipes geformuleerd die wij toepassen in drie lessen, waarin verschillende lesactiviteiten aan bod komen. Deze lesactiviteiten zijn bedoeld om het taalplezier van leerlingen met behulp van poëzie te vergroten. In de lesontwerpen zitten verschillende typen activiteiten die binnen blokken van 80 minuten kunnen worden afgerond en geschikt zijn voor het niveau dat de leerlingen hebben: gedichten lezen, analyseren, interpreteren, inhoudsvragen beantwoorden, het gedicht verwerken tot een schilderij of toneelstukje of zelf een gedicht schrijven. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de lesactiviteiten de lesontwerpen.

Na afloop van de drie lessen vragen wij de leerlingen aan welke activiteiten zij het meest plezier beleefden. Zo hopen wij inzicht te krijgen in welk type activiteit over het algemeen het taalplezier het meest vergroot.

4.3 Nulmeting en evaluatie

Om het effect van deze lesontwerpen te evalueren, hebben we een nulmeting en een evaluatie opgesteld op basis van de in de literatuur gevonden theorie om valide gegevens te verzamelen.

Met de nulmeting willen we peilen hoe en of de leerling taalplezier ervaart tijdens de lessen Spaans in de onderbouw. Na de uitvoering van de drie lesontwerpen vult elke leerling een vragenlijst in, waarin het al dan niet ervaren taalplezier wordt bevraagd. We hebben gekozen voor een vragenlijst, omdat we dan de leerlingen gericht kunnen laten reflecteren op hun beleving van de les. Ook maakt het data verzamelen via Google docs de resultaten overzichtelijk, omdat het programma de antwoorden rangschikt. Dit, mede doordat we werken met meerkeuzevragen, zal de verwerking van de data vergemakkelijken. Zo kunnen wij onze aannames en de bevindingen uit de praktijk met elkaar vergelijken.

4.4 Learner reports

Daarnaast maken we gebruik van learner reports van drie leerlingen per klas. Hierdoor worden onze kwantitatieve data die we verzamelen via de vragenlijsten op kwalitatieve wijze ondersteund. We vragen leerlingen op papier te zetten hoe ze de les hebben ervaren. Met deze learner reports kan dieper op de vraag worden ingegaan waar hun taalplezier vandaan komt. Verder hebben wij de leerlingen die deze learner reports gaan maken willekeurig gekozen. We hebben gekozen uit de leerlingen die vrijwillig hun hand opstaken bij de vraag of ze deze reports wilden invullen. Dit is van belang omdat het kiezen van de docent voor een bepaalde leerling tot subjectieve beïnvloeding van de uitkomst van het report zou kunnen leiden.

4.5 Collegiale feedback

Naast de leerlingen vragen we twee collegadocenten ons hun feedback over de lesontwerpen te geven. Dit doen we om een beeld te krijgen van wat collega's geschikte activiteiten lijken om het taalplezier te vergroten en of volgens hen onze activiteiten daartoe bijdragen. Hierdoor is er sprake van triangulatie, die de uitkomsten van ons onderzoek meer valide maken. Triangulatie wil zeggen dat we kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden hebben gecombineerd binnen ons onderzoek hetgeen de betrouwbaarheid van onze onderzoeksresultaten verhoogt.

De instrumenten zijn te vinden in de bijlagen 1 t/m 4.

5. Resultaten

5.1 Beginsituatie

We schetsen kort het profiel van elk van de drie klassen die mee hebben gedaan aan de lessen.

Niveau/jaar: Gymnasium, 3de klas (2de jaar Spaans)

Klas: 3P

Aantal leerlingen: 18

Docent: Berber Minnema

Provincie: Noord Holland, Amsterdam

De leerlingen uit de gymnasiumklas 3K hebben een vol lesrooster. Zij volgen alle vakken die de leerlingen in het reguliere VWO ook volgen, met daarbij nog Grieks, Latijn en Filosofie. Dit legt behoorlijk wat druk op de leerlingen. Ze zijn er inmiddels aan gewend en ze leren ontzettend snel. Het is een groep die gewend is zelfstandig te werken; de docent geeft aanwijzingen en ze gaan aan de slag. Soms in tweetallen, soms in groepjes. Onze lessen werden dan ook met een behoorlijke gretigheid aangepakt.

De groep heeft wel zijdelings kennis gemaakt met Spaanse poëzie, maar heeft er nog nooit 'in de diepte' mee gewerkt. Wel zijn zij al bekend met metaforen, alliteraties, parallelismen etc.

Hun niveau van de Spaanse taal ligt nu op A1. In de klas is de voertaal Spaans, soms met toelichting of uitleg in het Nederlands. De klas werkt net als alle andere klassen op het Berlage Lyceum, met een Ipad. Dit vergemakkelijkt de uitvoering van onze lesactiviteiten.

Klas: 3F

Niveau/jaar: 3VWO, 2de jaars Spaans

Aantal leerlingen: 20

Docent: Carolina de Groot

Plaats: Vleuten, Utrecht

Klas: 3G

Niveau/jaar: 3Gymnasium, 2de jaars Spaans

Aantal leerlingen: 21

Docent: Cristina Garcia Perez

Plaats: Vleuten, Utrecht

Het Amadeus Lyceum is een cultuurprofielschool. De leerlingen krijgen allemaal drama, dans, beeldend en muziek en zijn gewend om bij verschillende vakken presentaties te geven of op een andere manier creatief met de leerstof om te gaan. Ook bij Spaans wordt regelmatig aandacht geschonken aan de Spaanstalige cultuur en geschiedenis. De leerlingen werken met een laptop zijn gewend zelfstandig en in tweetallen of groepjes van vier te werken. In leerjaar 2 hebben ze al kennis gemaakt met Spaanse poëzie en zijn ze bekend met dichtvormen en terminologie.

De leerlingen uit 3F zijn over het algemeen gemotiveerd bij de lessen Spaans en werken zeer zelfstandig. Veertien leerlingen willen Spaans ook als eindexamenvak kiezen. De leerlingen uit 3G hebben wat meer aansturing nodig. Zij hebben ook nog Grieks en Latijn in hun pakket en uiten zich meer over de hoeveelheid werkdruk die zij ervaren dan de leerlingen uit 3F. Het niveau van het Spaans van de leerlingen ligt nu op A1 niveau. Tijdens de instructies is de voertaal afwisselend Spaans en Nederlands. De leerlingen hebben vaker presentaties in het Spaans gegeven.

5.2 Analyse nulmeting

De nulmeting is succesvol uitgevoerd; 55 van de 57 hebben de meting ingevuld. Dit geeft voor ons een zeer betrouwbaar beeld van de antwoorden. Een uitgebreide beschrijving van de antwoorden is in bijlage 5 terug te vinden.

Uit de gegevens blijkt dat bijna de helft van de leerlingen onder taalplezier verstaat "de taal goed kunnen beheersen, waardoor spreken, luisteren en lezen leuk is". Het is een vrij algemeen antwoord; de door ons geformuleerde principes die we hadden verwerkt in de mogelijke antwoorden werden minder gekozen. Het woordje "leuk" zou hierin wel eens sturend kunnen zijn geweest; wie wil nou niet iets dat leuk is. Opmerkelijk is daarom dat ruim de helft van de leerlingen toch voor een van de door ons geformuleerde principes heeft gekozen. Voor hen is plezier in taal meer dan alleen het goed kunnen beheersen van de taal. Dit zou erop kunnen wijzen dat de door ons geformuleerde taalplezierprincipes aansluiten bij wat leerlingen ervaren bij het leren van een taal.

Van de leerlingen beleeft 93% plezier aan het leren van een nieuwe taal en 80% aan het leren van Spaans. Tussen de leerlingen die plezier beleven aan het leren van een nieuwe taal in het algemeen en de leerlingen die specifiek aan Spaans plezier beleven is een verschil van 13% te zien. Dit kunnen leerlingen zijn die bijvoorbeeld wel plezier hebben in het leren van Engels, Frans en Duits, maar minder in Spaans. Een van de factoren die het plezier dat leerlingen hebben bij het leren van Spaans kan beïnvloeden, is de rol van de docent. Dat deze factor een zeer grote rol speelt, blijkt uit de 96% van de leerlingen die in meer of mindere mate enthousiast wordt gemaakt door de docent. Men zou kunnen stellen dat het beleven van taalplezier in grote mate afhankelijk is van de docent en de lesactiviteiten, meer dan de taal zelf.

Omdat ons onderzoek zich richt op poëzie en dit een tekstsoort is, zijn wij benieuwd aan welke tekstsoorten leerlingen plezier beleven, of ze ook poëzie kiezen en aan welke lesactiviteiten leerlingen het meeste plezier beleven. De meerderheid van de leerlingen geeft aan songteksten het leukst te vinden. Dit wordt ook de leukste manier gevonden om met een tekst te werken. Dit is begrijpelijk daar songteksten dichtbij de belevingswereld van leerlingen liggen en wellicht dat muziek de teksten wat speelser maakt.

Van groot belang is te weten wat leerlingen het meest motiveert om te lezen en welke activiteiten de leerlingen zullen aanspreken. "Een interessant onderwerp" is het meest gekozen, gevolgd door "kort" en "makkelijk". Deze

antwoorden waren op basis van de theorie ook te verwachten en sluiten aan bij de eigenschappen van de door ons gekozen gedichten. Voor onze lessen hebben we activiteiten ontwikkeld die overeenkomen met de vier taalvaardigheden. Luisteren en spreken worden het meest gekozen en sluiten aan bij de eerste twee door ons geformuleerde taalprincipes. Het valt op dat leerlingen hun voorkeur uiten voor lesactiviteiten waarbij een beroep wordt gedaan op hun creativiteit of waar ruimte is voor hun eigen interpretatie van teksten. Het zijn activiteiten die aansluiten bij de leeftijdscategorie van onze leerlingen (Appleyard, 1994). "Zelf schrijven" en "lezen en vragen beantwoorden" zijn de minst gekozen taalvaardigheden en dat terwijl werkvormen die deze vaardigheden oefenen juist het meest aan bod komen in het middelbaar onderwijs.

Slechts 2% geeft aan plezier te beleven aan het lezen van poëzie. Hierbij moet opgemerkt worden dat 81% van de leerlingen nog niet zo veel ervaring heeft met het lezen van poëzie. Dit heeft waarschijnlijk mede te maken met het geringe poëzie-aanbod waar de leerlingen aan zijn blootgesteld op school of thuis. Dit is ook een verklaring voor de meerderheid van de leerlingen die aangeeft "misschien" een taal te kunnen leren door middel van poëzie en dat twee derde van de leerlingen aangeeft het "wel leuk" vindt dat de komende lessen Spaanse poëzie centraal staat. Opvallend is dat driekwart van de leerlingen in meer of mindere mate positief staat tegenover het lezen van poëzie. De populariteit van het luisteren is ook terug te vinden bij de antwoorden op de vraag wat de leerlingen het leukste lijkt aan het lezen van Spaanse poëzie; de klanken, rijm en ritme scoort het hoogst, gevolgd door de betekenis achterhalen. Deze twee elementen sluiten aan bij onze eerste twee principes en staven hiermee de validiteit ervan. Van de leerlingen is 69% van mening dat ze door het lezen van een Spaans gedicht iets meer kunnen leren over de Spaanstalige cultuur. Dit bevestigt de validiteit van ons derde principe. Hiermee wordt onze aanname dat poëzie het taalplezier kan vergroten, ondersteund door de leerlingen zelf, nog voor de poëzielessen zijn begonnen. Dit betekent dat er voor ons een schone taak ligt om leerlingen plezier te laten ervaren met deze voor hen relatief onbekende tekstsoort.

5.3 Analyse eindevaluatie

We hebben 38 eindevaluaties ontvangen; dat is 67% van de leerlingen. De percentages van het beleven van plezier aan het leren van de Spaanse taal en het plezier hebben beleefd aan de Spaanse poëzielessen liggen erg dicht bij elkaar. We zouden kunnen veronderstellen dat de leerlingen die het leuk vinden om de Spaanse taal te leren, het ook leuk vinden om Spaanse poëzielessen te volgen. Een totaal van 76% van de leerlingen is positief over het werken met Spaanse poëzie. We kunnen voorzichtig aannemen dat het een succeservaring is geweest. Het percentage leerlingen dat geen plezier heeft beleefd aan de poëzielessen komt overeen met het percentage leerlingen dat geen plezier heeft in het leren van Spaans. Uit de evaluatie blijkt dat 21% van de leerlingen geen plezier heeft beleefd aan de poëzielessen. Dit is 5% minder dan bij de nulmeting. We willen graag aannemen dat we deze leerlingen toch enthousiast hebben weten te maken. Wellicht komt dat door het inzetten van creatieve opdrachten. Een opvallende uitkomst is dat de meeste leerlingen de les het leukste vonden waarbij een beroep werd gedaan op hun creativiteit en dat terwijl in die les interpretatie en analyse centraal stond, die in de nulmeting niet zulke populaire opties waren. Uit de nulmeting kwam naar voren dat songteksten en werken met rijm, klank en ritme het meest populair waren. In de evaluatie is deze les op de tweede plaats gekomen. Dit zou erop kunnen wijzen dat creatieve opdrachten enthousiasmerend kunnen werken bij meer ingewikkelde en abstracte lesactiviteiten als tekstanalyse of tekstsoorten als poëzie.

Alhoewel onze focus in de poëzielessen niet lag op taalverwerving, heeft in de evaluatie de meerderheid "ja" geantwoord op de vraag of ze tijdens de poëzielessen meer Spaanse woorden en begrippen hebben geleerd. Waar in de nulmeting de meerderheid van de leerlingen dacht dat ze "misschien" een vreemde taal kon leren door het werken met poëzie, geeft de evaluatie aan dat een aanzienlijk deel van de leerlingen deze gedachte heeft bijgesteld. Ook blijkt dat 95% van de leerlingen in enige mate heeft geleerd over de Spaanstalige cultuur. Dit toont aan dat poëzie als middel ingezet kan worden, niet alleen om leerlingen taalplezier te laten beleven, maar ook om vocabulaire te verwerven en over de cultuur te leren. De rol van de docent is hierbij een helpende factor; 71% van de leerlingen geeft met "Ja" of "Een beetje" aan dat de docent hen enthousiast heeft gemaakt om Spaanse gedichten te lezen. Dit enthousiasme is na afloop van onze lessenreeks toegenomen. Meer leerlingen lijken open te staan voor het lezen van Spaanse poëzie.

Een uitgebreide vergelijkingsanalyse tussen de nulmeting en de eindevaluatie is te vinden in bijlage 6.

5.4 Learner reports

De learner reports onderschrijven de bevindingen. Een uitgebreide beschrijving is te vinden in bijlage 7. Leerlingen geven aan plezier te beleven bij de opdrachten waarbij een beroep wordt gedaan op hun creativiteit. Dit komt overeen met de uitkomsten uit de evaluatie. Opvallend is dat steeds weer terugkomt dat ze het als plezierig ervaren nieuwe woorden te leren en daardoor snappen waar het gedicht over gaat. Ook geven ze bij elke les aan voornamelijk nieuwe woorden te hebben geleerd en in mindere mate de leerdoelen die wij hadden gesteld, met uitzondering van de les waarbij cultuur centraal stond. Het ervaren van een diepere betekenis komt niet of nauwelijks terug. Dit zou ervoor pleiten om meer woordenlijsten bij de gedichten te geven en meer klassikaal over de betekenis te spreken; nu werd dat voornamelijk in kleine groepjes gedaan. Het kan ook zijn dat de leeftijd en de relatieve onervarenheid met het lezen van poëzie van de leerlingen meespeelt; een aantal leerlingen gaf aan meer tijd te hebben willen gehad. Met meer tijd zouden de opdrachten beter kunnen worden verwerkt.

5.6 Collegiale feedback

Eén collega heeft de lesontwerpen ook gebruikt in haar lessen, een andere collega heeft de lesontwerpen alleen doorgelezen. Geen van hen heeft de bijbehorende theorie gelezen. Beiden geven aan dat het derde lesontwerp over cultuur hen het meeste aanspreekt vanwege het onderwerp, maar ook vanwege de heldere vorm van aanbieden. Dit lesontwerp had een meer docentgestuurde structuur met onder meer een PowerPointpresentatie en een lesbrief. Beide collega's merkten op dat poëzie (te) moeilijk zou kunnen zijn voor de onderbouw. De collega die de lessen had uitgevoerd, ervoer dat de leerlingen meer sturing nodig hadden dan ze had verwacht. Ook zou ze meer tijd willen hebben, net zoals de leerlingen dat aangaven. Je zou kunnen concluderen dat, om poëzielessen succesvol te laten zijn, deze lessen ruim moeten worden ingepland met veel feedback en sturingsmogelijkheid. Een uitgebreide analyse van de collegiale feedback is te vinden in bijlage 8.

6. Hoofd- en deelvragen + conclusie

Hoofdvraag

Bevordert het gebruik van poëzie in de lessen Spaans in de onderbouw het taalplezier?

Uit de vergelijking tussen de nulmeting en de eindevaluatie is gebleken dat 80% van onze leerlingen plezier beleeft aan het leren van de Spaanse taal in het algemeen en dat 79% van hen in verschillende mate – van een beetje naar veel- plezier heeft beleefd aan de Spaanse poëzielessen. Vooraf was het percentage leerlingen dat positief was over het werken met Spaanse poëzie vrij hoog. Na afloop van de lessen blijkt dat dit percentage is toegenomen en dat 87% van de leerlingen in meer of mindere mate plezier hebben beleefd aan de lessenserie poëzie. Ook lijken meer leerlingen open te staan voor het lezen van poëzie. Uit de gegevens van de vergelijking kunnen we opmaken dat de lessen hoe dan ook een succeservaring geweest zijn. Alhoewel we hadden verwacht dat leerlingen plezier zouden beleven aan onze lessenreeks, overtreffen de percentages onze verwachtingen, daar niet alle leerlingen altijd interesse hebben in Spaans. Uit de learner reports blijkt dat leerlingen aangeven het waarderen om eens iets anders te doen en dat ze meer hebben geleerd over de cultuur. Dit komt overeen met de bewering van Alvarez Valades (2004) dat het werken met gedichten stimuleert omdat het de routine van de lessen doorbreekt en met het argument van Ferrer Plaza (2009) dat de interculturele competentie wordt bevordert. Onze verwachting dat leerlingen het zou aanspreken om middels creatieve werkvormen met poëzie te werken en dat poëzie de creativiteit bevordert (Alvarez Valades, 2004), is ook uitgekomen. Dit blijkt uit zowel de evaluatie als de learner reports: de leerlingen beleefden plezier aan het maken van de eindproducten. Verder bleek hieruit en uit de feedback van onze collega docenten dat de tips en minder leuke dingen aan de lessen vooral betrekking hadden op organisatorisch vlak, zoals het hebben van te weinig tijd, de werkverdeling binnen het groepje en onduidelijkheid in de planning.

Deelvraag 1

In welk van de drie principes die volgens ons taalplezier definiëren, kan de leerling zich het beste vinden?

Uit vraag twee van de evaluatie blijkt dat 50% van de leerlingen de tweede les het leukst vond. Het lesontwerp dat bij deze les hoorde, was gebaseerd op het door ons tweede gedefinieerde principe van taalplezier: *Plezier in taal is het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst*. Dit betekent niet dat leerlingen dit principe ook het meest hebben gewaardeerd. Bij vraag acht van de evaluatie gaf slechts 11% aan het meest plezier te hebben beleefd aan het analyseren en het interpreteren van de tekst, activiteiten die bij het tweede taalplezierprincipe horen. Het in het theoretische gedeelte aangehaalde argument van Ferrer Plaza om poëzie te

gebruiken in de les, te weten dat poëzie ruimte biedt aan persoonlijke interpretaties, lijkt niet terug te komen in de uitkomsten van ons onderzoek. Leerlingen geven aan voornamelijk met de vertaling bezig te zijn geweest. Dit zou wellicht de ruimte voor een eigen interpretatie hebben kunnen verkleinen. Ze hebben nog te weinig tijd gehad om zich de tekst eigen te maken. Om de betrouwbaarheid te verhogen, zou het wellicht beter zijn geweest om de leerlingen handvatten te hebben kunnen bieden om daadwerkelijk tot interpreteren te komen met behulp van woordenlijsten bij de gedichten. Dit onderstreept maar weer eens het belang van het gebruik van eenvoudige teksten (Alvarez Valades, 2004 en Kwakernaak, 2009).

Ook viel ons op dat leerlingen de metaforen vaak letterlijk namen in de creatieve verwerking van een gedicht tijdens de tweede les. Dit zou erop kunnen wijzen dat onze leerlingen (van gemiddeld veertien jaar) nog weinig ervaring hebben met teksten van dit abstractieniveau. Een voor de hand liggende actie van de docent zou kunnen zijn om het deel over metaforen meer te sturen en bijvoorbeeld klassikaal te bespreken.

Bij vraag zeven van de evaluatie geeft de meerderheid aan dat ze de klanken, rijm en ritme het leukste vonden van het lezen van Spaanse poëzie. Dit sluit aan bij het eerste door ons gedefinieerde principe van taalplezier: *Plezier in taal is kunnen genieten van klank- en woordenspel*. Het zou interessant zijn te onderzoeken of dit percentage verandert als er geen songtekst in de lessenreeks zit. Leerlingen vinden het over het algemeen leuk om met songteksten te werken. Dat blijkt ook uit de learner reports waar een paar leerlingen aangeeft graag meer met muziek zou willen werken.

Daarnaast geeft bij vraag zes 95% van de leerlingen aan in enige mate te hebben geleerd over de Spaanse cultuur. Uit de learner reports kan hierbij worden aangevuld dat leerlingen het leuk vonden om over de Spaanse cultuur te leren. De culturele component sluit aan bij ons derde principe: *Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren*. Onze ervaringen en die van de collega's tijdens de lessen was dat vooral de culturele component in het derde lesontwerp de leerlingen enthousiasmeerden. We zagen dat, ook al vonden ze de flamencomuziek niet meteen "mooi", de leerlingen wel nieuwsgierig werden. Een aantal leerlingen stelde vragen over Garcia Lorca en de tijd waarin hij leefde en andere leerlingen gingen door met het zoeken naar flamencofragmenten op internet omdat ze het zo "anders" of "grappig" vonden. Deze reacties sluiten aan bij de argumenten van Ferrer Plaza (2009) dat poëzie de interculturele competentie bevordert.

We kunnen concluderen dat de meeste leerlingen zich het beste kunnen vinden in het derde taalplezier-principe waar cultuur centraal staat. Hierbij wordt het begrijpen van de gedichten en de creatieve verwerkingsopdrachten, zoals in het lesontwerp bij het tweede principe, het meest op prijs gesteld.

Deelvraag 2

Welke lesactiviteiten waarin poëzie wordt gebruikt, bevorderen het taalplezier van de leerling?

Na het vergelijken van de nulmeting en de eindevaluatie is gebleken dat een creatieve verwerking van de aangeboden gedichten als lesactiviteit het meeste in de smaak viel. Dit bleek tevens uit de learner reports. Een schilderij maken van een gedicht, een stripverhaal ervan maken of het naspelen ervan werd door bijna twee derde van de leerlingen als leukste lesactiviteit gekozen in de eindevaluatie. Dit, terwijl in de nulmeting slechts 15% aangaf het leuk te vinden om er een schilderij van te maken. Een forse stijging van 50%. Het hoge percentage leerlingen dat de creatieve opdrachten het leukst vond, komt overeen met onze verwachten en sluit aan bij de argumenten van Ferrer Plaza dat poëzie de verbeelding en creativiteit bevordert.

In de nulmeting gaf 15% en 20% van de leerlingen aan het liefst een gedicht te analyseren, interpreteren en te bediscussiëren. Een percentage dat flink is afgenomen in de eindevaluatie waarin nog maar 5% en 11% van de leerlingen aangeeft dit leuk te hebben gevonden. Een mogelijke verklaring is zoals die bij deelvraag 1 al is gegeven: de teksten waren aan de moeilijke kant. Hierdoor wordt interpreteren en analyseren ingewikkelder.

Deelvraag 3

Ervaren leerlingen, als beginnende taalleerders, een meerwaarde aan het werken met poëzie in de doeltaal?

Zowel uit de evaluatie als uit de learner reports blijkt dat leerlingen het over het algemeen leuk vonden om met poëzie te werken; driekwart van de leerlingen geeft aan plezier te hebben beleefd aan het werken met poëzie. De collegiale feedback bleek dat er een klas was, waarvan erg weinig leerlingen gemotiveerd zijn om verder te gaan met het leren van Spaans. Toch hebben ook zij kennelijk in enige mate plezier beleefd aan deze lessen. De collega gaf aan dat dit vooral het geval was bij de derde les waarin cultuur centraal stond. Dit is een mooi resultaat, maar het zou interessant zijn te onderzoeken of vooral de culturele component voor deze succeservaring heeft gezorgd of juist de

poëtische vorm als component. Dit zou de betrouwbaarheid van onze uitkomsten vergroten.

Uit ons onderzoek blijkt niet een direct verband tussen taalplezier en het gebruik van poëzie in de les. Wel komt sterk naar voren, vooral uit de learner reports, dat het type opdrachten het plezier heeft bevorderd. De combinaties poëzie en cultuur en poëzie en muziek werden erg gewaardeerd. Daaruit blijkt toch het indirect ervaren van een meerwaarde van poëzie.

Conclusie

Op basis van bovenstaande komen wij tot de conclusie dat gebruik van poëzie in de onderbouw zeker het taalplezier kan bevorderen, mits er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:

- de teksten moeten makkelijk te begrijpen zijn. Het is aan te bevelen een woordenlijst bij elke poëtische tekst aan te bieden en de teksten klassikaal te bespreken op betekenisniveau, alvorens leerlingen verder met de teksten aan de slag gaan.
- er creatieve verwerkingsactiviteiten aan gekoppeld worden. Deze verhogen het taalplezier van de leerlingen.
- de poëtische teksten zijn gekoppeld aan culturele componenten van het taalgebied. Dit maakt leerlingen nieuwsgierig.
- er een uitgebreide docentenhandleiding beschikbaar is. Het werken met poëzie vergt andere didactische kwaliteiten dan het aanleren van de taal op zich.

7. Discussie + aanbevelingen

Wij hadden plezier in het ontwikkelen van de lessenreeks en hoopten dit plezier over te kunnen dragen op de leerlingen. Er bleek weinig theorie over taalplezier te bestaan, wat het lastig maakte een gedegen theoretische onderbouwing te construeren. Wij hebben zodoende drie taalprincipes geformuleerd aan de hand waarvan wij onze lessenreeks hebben ontwikkeld. Onze bescheiden mening is dat wij hierin aardig zijn geslaagd. Het strekt echter tot de aanbeveling dat binnen een vervolgonderzoek deze principes op grotere schaal worden getoetst om de validiteit van de principes en de uitkomsten van ons onderzoek te vergroten. Naast de vragenlijsten voorafgaand en na de lessen, bleken vooral de learner reports en de collegiale feedback een waardevolle aanvulling op onze onderzoeksuitkomsten. De abstracte percentages uit de metingen konden met behulp van deze instrumenten worden geïnterpreteerd en genuanceerd. Uit zowel de learner reports als de collegiale feedback bleek dat leerlingen nog veel tijd kwijt waren aan het begrijpen van de poëtische teksten. Een woordenlijst zou, zoals reeds genoemd, hierbij uitkomst kunnen bieden.

Ook blijkt uit de collegiale feedback dat docentgedrag van grote invloed is. Wij kenden de lessenreeks op ons duimpje en ervoeren een prettige sfeer tijdens de lessen. De collega die de lessenreeks uitvoerde, gaf nauwelijks klassikaal uitleg en leerlingen waren minder gemotiveerd. Poëzie is abstract. Uit de nulmeting blijkt dat leerlingen weinig ervaring hebben met het lezen van poëzie. Om het lezen van poëzie toch een succes te laten zijn, wordt een meer intensieve begeleiding van de docent gevergd. Voor een vervolgonderzoek zou het interessant zijn de docentrol verder te onderzoeken en handvatten te formuleren bij het onderwijzen van poëzie. Wij hebben ervaren dat zowel docenten als leerlingen meer uitleg nodig hebben bij de lesontwerpen en adviseren daarom een uitgebreidere docentenhandleiding. Docenten kunnen dan gericht sturen tijdens de lessen, waardoor leerlingen meer taalplezier kunnen ervaren. Dit pleit voor een Spaanse poëzie- en literatuurmethode. Het aanbieden van teksten die wat verder van de belevingswereld van leerlingen staan, kan succesvol worden gemaakt, mits het materiaal, de leerdoelen en de docenthandleidingen duidelijk geformuleerd zijn.

Leerlingen, ook uit de klas waar de minste leerlingen enthousiast zijn over Spaans, leken volgens de collega veel plezier te ervaren bij de les waarbij cultuur centraal stond. Wij pleiten ervoor om cultuur en poëzie te koppelen bij het aanbieden van poëtische teksten. Het valt aan te bevelen dat docenten Spaans meer onderzoek gaan doen naar het centraal stellen van cultuur in de lessen en daarbij gebruik maken van creatieve werkvormen. We hebben ervaren dat de leerlingen behoefte hebben om over cultuur te leren. Ze geven immers aan daar plezier aan te hebben beleefd. Een onderzoek naar welke culturele componenten van de Spaanstalige cultuur het meeste aanslaan bij leerlingen zou ondersteunend kunnen zijn bij het aanbieden van de Spaanse lessen. Uit ons onderzoek zou een voorzichtige aanname kunnen worden gemaakt dat poëzie hierbij als middel in te zetten is.

Bibliografie

- Appleyard, J.A. (1994). *Becoming a Reader. The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. First paperback edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Alvarez Valades, Josefa (2004). *La poesía en la clases de ELE: explotaciones de un par de poemas de Carmen Martín Gaité*. "Revista electrónica de didáctica / español lengua extranjera", núm. 0.
- Bedi, Kiranjeet Kaur (2011). *Language Acquisition Through Literature Promotes Creativity and Thinking Skill*. The Criterion: An International Journal in English.
- Bimmel, Peter e.a. (2008). *Handboek ontwerpen talen*. Amsterdam: Vossiuspers.
- Christison, M.A. and S. Bassano (1996). *Expanding student learning styles through poetry* in (ed.) J. Reid "Using Learning Styles in the ESL/EFL Classroom", 63-73. Boston, Mass: Heinle and Heinle.
- Dautzenberg, J. (1999). *Literatuur, geschiedenis en leesdossier*. Den Bosch: Malmberg. Via: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Po%C3%ABzie> (laatst geraadpleegd: 13 april 2014).
- Day, Richard (2002): *Top Ten Principles for Teaching Extensive Reading* in "Reading in a Foreign Language", 14-2. <http://www.nflrc.hawaii.edu/RFL/October2002/day/day.html> (laatst geraadpleegd: 13 januari 2014).
- Ferrer Plaza, Carlos (2009): *Poesía en la clase de ELE: Propuestas didácticas* in "V Encuentro brasileño de profesores de español", núm. 9. http://www.marcoele.com/descargas/enbrape/ferrer_poesia.pdf (laatst geraadpleegd: 25 mei 2013).
- Leij, Otje van der (2013). "Boe doet de koe", in *Ouders van nu*. Mei 2013. http://www.babyresearchcenter.nl/files/Boe_doet_de_koe.pdf (laatst geraadpleegd: 13 april 2014).
- Luxemburg, van Jan, Mieke Bal, Willem G. Weststeijn (1999). *Over Literatuur*. Bussum: Coutinho.
- Meijer, Dick en Daniela Fasoglio (2007). *Handreiking schoolexamen MVT havo/vwo: Duits, Engels, Frans*. Enschede: Stichting Leerplanontwikkeling (SLO).
- Nicolaas, M. & S. Vanhooren (2008). *Het literatuuronderwijs in Nederland en Vlaanderen: een stand van zaken*. Nederlandse Taalunie. Via: <http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/literatuuronderwijs.pdf> (laatst geraadpleegd: 13 april 2014).
- Rush, P. (....). *Behind the Lines: Using Poetry in the Language Classroom*. In: https://nufs-nuas.repo.nii.ac.jp/index.php?action=pages_view_main&active_action=repository_action_common_download&item_id=249&item_no=1&attribute_id=22&file_no=1&page_id=13&block_id=17 (laatst geraadpleegd 13 april 2014).
- Staatsen, Francis (2009). *MVT in de Onderbouw*. Bussum: Coutinho.
- Vanderlinden, S. (1993). *Over de "bruikbaarheid" van poëzie in het vreemdetaalonderwijs*. In: Over de 'bruikbaarheid' van poëzie in het vreemdetaalonderwijs taal en leren, een bundel artikelen aangeboden aan Prof. dr. E. Nieuwborg Peeters. Louvain la Neuve: UCL.
- Witte, Theo (2008). *Het oog van de meester. Een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van havo en vwo-leerlingen in de tweede fase*. Delft: Eburon.
- Woolfolk, Anita, Malcolm Hughes & Vivienne Walkup (2008). *Psychology in Education*. Second edition. Harlow: Pearson Education Limited.
- Yanal, Robert J. (1982). *Aristotle's Definition of Poetry* in "Noûs" Vol. 16, No. 4. <http://www.jstor.org/stable/2215204> (laatst geraadpleegd: 13 januari 2014).

Bijlagen:

Bijlage 1 – Nulmeting

La clase de poesía - 0-meting

*Vereist

Wat is taalplezier volgens jou? (meerdere opties mogelijk) *

- de taal goed kunnen beheersen, waardoor spreken, luisteren en lezen leuk is
- de cultuur van een land leren kennen door de taal
- het luisteren naar een taal; genieten van klank, vorm en woorden
- inzicht krijgen in de wereld om je heen en in jezelf, d.m.v. teksten (geschreven of gezongen)

Beleef jij plezier aan het leren van een nieuwe taal?

- Ja
- Soms
- Nee

Beleef je plezier aan het leren van Spaans?

- Ja
- Soms, niet altijd
- Nee

Vind je dat jouw docent jou enthousiast maakt om de Spaanse taal te leren?

- Ja, heel erg
- Meestal wel
- Soms wel
- Bijna nooit
- Nooit

Voor het leren van een taal worden veel teksten gebruikt. Aan welke soort tekst beleef jij het meeste plezier?

Je mag meerdere antwoorden kiezen.

- Krantenartikelen
- Lesboekteksten (bv grammatica-uitleg)
- Leesboeken (fictie) op jouw niveau
- Gedichten
- Gesprekken en dialogen
- Songteksten (muziek)

Het motiveert het meest om te lezen als.....

- een tekst kort is
- een tekst veel plaatjes heeft
- een tekst een interessant onderwerp heeft
- een tekst makkelijk is
- een tekst veel info bevat en wat langer is

Wat vind je een leuke manier om met een tekst te werken?

- Luisteren, naar bv een liedje (gesproken tekst)
- Lezen, en vragen beantwoorden over de tekst
- Spreken, bv een script naspelen
- Zelf een tekst schrijven

Ik vind het leuk als je een tekst kunt gebruiken om

- erover te discussiëren
- deze na te spelen
- deze te analyseren en interpreteren
- er vragen over te beantwoorden
- er een stripverhaal van te maken
- er een schilderij van te maken
- Anders:

Heb je weleens poëzie gelezen?

- Ja, heel vaak
- Ja, maar niet zo veel
- Nee, nog nooit

Denk je dat je door middel van poëzie een vreemde taal kunt leren?

- Ja
- Misschien
- Nee

Denk je dat je plezier kunt beleven aan het lezen van poëzie?

- Ja
- Misschien
- Nee
- Ik weet het niet

In de komende lessen staat Spaanse poëzie centraal. Hoe lijkt je dat?

- Heel leuk
- Wel leuk
- Best wel saai
- Stom

Denk je dat je door het lezen van een Spaans gedicht iets meer kunt leren over de Spaanstalige cultuur?

- Ja
- Misschien
- Nee

Wat lijkt je het leukst aan het lezen van Spaanse poëzie?

- De klanken, rijm en ritme
- Nieuwe woorden lezen en leren
- De betekenis achterhalen
- Dat het je inspireert
- Anders:

Verzend nooit wachtwoorden via Google Formulieren.

La clase de poesía - Evaluación después de la clase

*Vereist

Heb je plezier beleefd aan de poëzielessen van de afgelopen weken? *

- Ja
- Een beetje
- Nee

Wat vond je de leukste les? *

- Les 1 (Rijm, klank, ritme)
- Les 2 (Interpretatie, analyse en beeldende verwerkingsopdracht)
- Les 3 (Cultuur en collagepresentatie)

Hoe vond je het om met Spaanstalige poëzie aan de slag te gaan? *

- Heel leuk
- Wel leuk
- Best wel saai
- Stom

Heb je de afgelopen poëzielessen meer Spaanse woorden en begrippen geleerd?

- Ja
- Een beetje
- Nee

Vond je het een leuke les, heb je er plezier aan beleefd?

- Ja
- Een beetje
- Nee

Heb je iets meer geleerd over de Spaanstalige cultuur?

- Ja
- Een beetje
- Nee

Wat vond je het leukste aan het lezen van Spaanse poëzie?

- De klanken, rijm en ritme
- Nieuwe woorden lezen en leren
- De betekenis achterhalen
- Het heeft je geïnspireerd

Ik vond het leukst om de tekst te gebruiken om

- erover te discussiëren
- om deze na te spelen
- deze te analyseren en interpreteren
- er vragen over te beantwoorden
- er een stripverhaal van te maken
- er een schilderij van te maken

Heeft de docent je enthousiast gemaakt om Spaanse gedichten te lezen?

- Ja
- Een beetje
- Nee

Verzend nooit wachtwoorden via Google Formulieren.

Bijlage 3 – Learner reports

Learner Report Poëzielessen

Fijn dat je meewerkt aan ons onderzoek!

Naast de vragenlijsten voor iedereen, vragen we een paar leerlingen om uitgebreider verslag te doen van hun ervaringen tijdens de poëzielessen.

Vul onderstaande vragen in en mail dit verslag na afloop naar je docent.

Naam + achternaam:

datum:

klas:

les 1.

Plezier in taal is kunnen genieten van klank- en woordenspel - Vragen maken en zelf een gedicht/liedje schrijven

1. Welke activiteiten heb jij uitgevoerd?

2. Wat heb je geleerd? Geef hiervan een voorbeeld.

3. Vul de volgende zin aan door het antwoord te omcirkelen dat het meest op jou van toepassing is:

Ik heb dit geleerd door:

- a. naar de docent te luisteren
- b. zelfstandig het materiaal te lezen
- c. met medeleerlingen te discussiëren
- d. het materiaal tot een eindproduct te verwerken

4. Waar heb je plezier aan beleefd tijdens de les?

5. Wat is je top voor deze les?

7. Wat is je tip voor deze les?

les 2.

Plezier in taal is het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst. - Vragen beantwoorden en schilderij, strip of filmpje maken

1. Welke activiteiten heb jij uitgevoerd?

2. Wat heb je geleerd? Geef hiervan een voorbeeld.

3. Vul de volgende zin aan door het antwoord te omcirkelen dat het meest op jou van toepassing is:

Ik heb dit geleerd door:

- a. naar de docent te luisteren
- b. zelfstandig het materiaal te lezen
- c. met medeleerlingen te discussiëren
- d. het materiaal tot een eindproduct te verwerken

4. Waar heb je plezier aan beleefd tijdens de les?

5. Wat vond je minder leuk tijdens de les?

6. Wat is je top voor deze les?

7. Wat is je tip voor deze les?

les 3.

Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren. - Vragen beantwoorden en gedicht lezen op passende flamencomuziek

1. Welke activiteiten heb jij uitgevoerd?

2. Wat heb je geleerd? Geef hiervan een voorbeeld.

3. Vul de volgende zin aan door het antwoord te omcirkelen dat het meest op jou van toepassing is:

Ik heb dit geleerd door:

- a. naar de docent te luisteren
- b. zelfstandig het materiaal te lezen
- c. met medeleerlingen te discussiëren
- d. het materiaal tot een eindproduct te verwerken

4. Waar heb je plezier aan beleefd tijdens de les?

5. Wat vond je minder leuk tijdens de les?

6. Wat is je top voor deze les?

7. Wat is je tip voor deze les? Wat vond je minder leuk tijdens de les?

Bijlage 4 – Feedback collega vragenlijst

Feedbackformulier Poëzie Collega

Wij onderzoeken of leerlingen taalplezier beleven tijdens lessen waarbij poëzie centraal staat. Hiertoe hebben wij een drietal ontwerpprincipes geformuleerd die als basis hebben gediend voor drie lesontwerpen waarin deze principes centraal staan.

Zou jij, per lesontwerp, willen aangeven of volgens jou:

- het beoogde lesdoel wordt behaald;
- het duidelijk is wat er wordt verwacht van de leerling;
- de activiteiten bijdragen tot taalplezier bij de leerling.
- opmerkingen en aanvullingen ter verbetering zijn zeer welkom.
- Welk onderdeel van elk lesontwerp zou jij veranderen en waarom?

Lesontwerp bij Principe 1 - "Plezier in taal is kunnen genieten van klank- en woordenspel"

Lesontwerp bij Principe 2: Plezier in taal is het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst.

Lesontwerp bij Principe 3: Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren.

Tot slot nog twee vragen over het geheel:

- Welk lesontwerp spreekt jou het meest aan en waarom?

- Welk lesontwerp zal de leerlingen het meest aanspreken en waarom denk je dat?

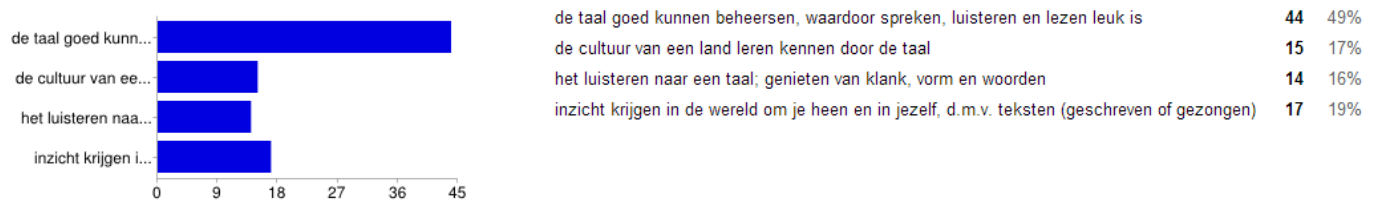
Bijlage 5

Nulmeting en analyse

De nulmeting hebben wij met de leerlingen gedeeld via een Google Drive formulier. Voor de leerling makkelijk om in te vullen, en voor ons erg overzichtelijk om de antwoorden te analyseren. De nulmeting is succesvol uitgevoerd; 55 van de 57 leerlingen hebben de meting ingevuld! Dit geeft voor ons een zeer betrouwbaar beeld van de antwoorden. Wij zullen de nulmeting per vraag toelichten en de antwoorden per vraag analyseren.

Vraag 1

Wat is taalplezier volgens jou? (meerdere opties mogelijk)

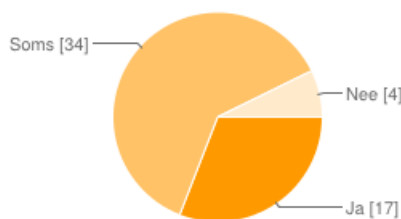
“Taalplezier” is een begrip dat wij voor ons onderzoek hebben gedefinieerd door er drie principes aan toe te wijzen: genieten van klank, het vergaren van inzicht en het ervaren van een diepere betekenis van een poëtische tekst en inzicht krijgen in de cultuur door de context te analyseren. Wij onderzoeken immers het plezier dat de leerling aan onze lesactiviteiten op basis van poëtische teksten beleeft.

Taalplezier is een veelomvattend begrip, wij waren zodoende benieuwd wat de leerling er onder zou verstaan. We hebben onze eigen drie definiërende principes verwerkt in de mogelijke antwoorden. Opmerkelijk is dat 49% van de leerlingen gekozen heeft voor het antwoord dat niet letterlijk terugkomt in onze principes. De meerderheid heeft gekozen voor een algemener antwoord; het dermate beheersen van de taal dat spreken, luisteren en lezen leuk is. Zij hebben minder gekeken naar taal als een ‘dieper’ middel dat kan leiden naar andere culturen, dat genot voor het oor biedt en dat door middel van interpretaties kan leiden tot bepaalde inzichten over de wereld en je eigen persoon. Hun focus ligt meer op taal als sec communicatiemiddel, dat extra leuk wordt wanneer je er de kernvaardigheden van beheerst. Dit sluit goed aan op de manier waarop talen worden aangeleerd en aangeboden in het middelbare onderwijs; in die zin is de overheersende keuze van dit antwoord dus niet verrassend!

Dat 16 tot 19% van de leerlingen toch nog een antwoord heeft gekozen dat onze principes dichter benadert, is in feite verrassender. Deze leerlingen hebben anders nagedacht over het gebruik van taal; hebben verder gekeken dan taal als communicatiemiddel. Hieruit kunnen we opmaken dat in ieder geval voor 51% van de leerlingen duidelijk is dat plezier in taal zoveel verder gaat dan alleen het goed kunnen beheersen van de taal. Juist dit plezier hebben wij getracht aan te spreken met onze lessen.

Vraag 2

Beleef jij plezier aan het leren van een nieuwe taal?

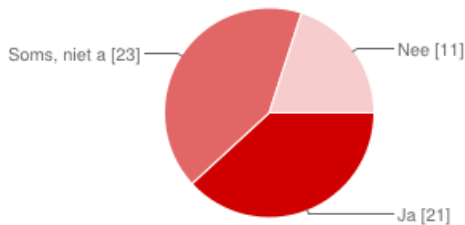
Antwoord	Aantal	Procent
Ja	17	31%
Soms	34	62%
Nee	4	7%

Na het peilen of onze definitie van ‘taalplezier’ enigszins overeen zou komen met die van de leerlingen, is het natuurlijk ook belangrijk om te weten of onze leerlingen überhaupt plezier beleven aan het leren van een vreemde taal. Wij zijn als docenten voortdurend bezig om ons vak op zo’n manier over te dragen, dat het de leerling motiveert meer van ons vak te weten te komen! Maar lukt dit ook altijd? Dit is een lastige vraag; erg subjectief en erg van het moment afhankelijk. Onze puberende leerlingen hebben het druk, volgen niet alleen ons vak, en hebben naast school ook een hoop interesses die vaak de voorkeur hebben boven school. Dit in beschouwing nemende, zijn we blij dat 62% van onze leerlingen toch soms plezier beleeft aan het leren van taal. Dit betekent misschien niet elke les, maar toch zeker wel een aanzienlijk deel van onze lessen. Een derde gedeelte van onze leerlingen beleeft zelfs

veel vaker wel dan niet plezier aan het aanleren van een nieuwe taal, en antwoordt volmondig 'ja'. Een kleiner percentage, 7% van de leerlingen, beleeft er minder of geen plezier aan. Dat dit percentage er is, is ook zeer begrijpelijk; talen zijn in de onderbouw verplicht, dus ook leerlingen met minder interesse, bijvoorbeeld de bèta-leerlingen, krijgen er mee te maken.

Vraag 3

Beleef je plezier aan het leren van Spaans?

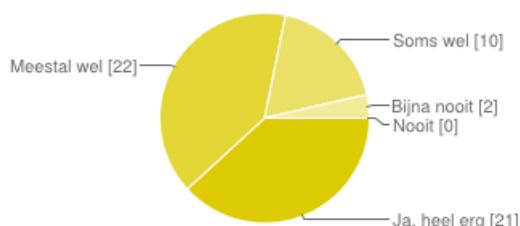

Ja	21	38%
Soms, niet altijd	23	42%
Nee	11	20%

Vraag 3 is een specifiekere vervolg op vraag 2; we vragen nu niet of de leerlingen plezier beleven aan het leren van taal, maar specifiek aan het leren van Spaans. Het kan immers heel goed zijn dat een leerling ontzettend veel plezier beleeft aan het leren van Duits, maar veel minder aan het leren van romaanse talen als Frans en Spaans. Dat dit onderscheid er is, blijkt ook wel aan de percentages; deze komen niet helemaal overeen met die van vraag 2. Wat wel overeenkomt, is dat bij beide vragen de meerderheid antwoordt met 'soms'. De ene les is de andere les niet; het hangt van zoveel factoren af of de les motiveert en interesseert. 'Soms' vinden wij een heel realistisch antwoord. Naar onze tevredenheid antwoordt 38% met 'ja'; het geeft aan dat een aanzienlijk deel van de leerlingen de Spaanse taal met plezier leert. We kunnen aannemen dat wanneer de leerlingen met plezier leren, zij meer openstaan voor nieuwe lesactiviteiten zoals poëzie. De 20% leerlingen die Spaans leren wat minder plezierig vindt, zal de leerlingen die wél of soms (80%) met plezier aan ons vak werken, in ieder geval niet overschaduwden. Als je kijkt naar vraag 11 en 12, is deze 20% ook weer goed terug te vinden in de vragen of poëzie, en meer specifiek Spaanse poëzie, in de smaak valt. Twintig procent van de leerlingen lijkt het werken met poëzie 'best wel saai' en 25% antwoordt 'ik weet het niet' of 'nee' op de vraag of werken met poëzie plezierig zou kunnen zijn. Het zou kunnen dat deze percentages een groep leerlingen omvat die over het algemeen niet veel met taal hebben. Door de anonimiteit van de leerlingen in deze percentages is deze conclusie echter niet waterdicht; we kunnen immers geen navraag doen.

Vraag 4

Vind je dat jouw docent jou enthousiast maakt om de Spaanse taal te leren?

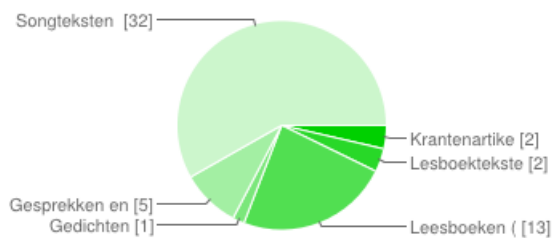

Ja, heel erg	21	38%
Meestal wel	22	40%
Soms wel	10	18%
Bijna nooit	2	4%
Nooit	0	0%

Hoewel de rol van de docent niet heel nauw betrekken bij ons onderzoek, leek ons deze vraag tóch relevant, omdat de leraar wel het medium is tussen de leerling en de mogelijkheid tot het beleven van plezier aan het vak Spaans. Dat dit zo is, blijkt uit de percentages. Slechts 2% van de leerlingen geeft aan dat de docent 'bijna' nooit enthousiasme opwekt voor het vak en 0% antwoordt dat dit 'nooit' zo is. De meerderheid, 96%, wordt in meer ('ja, heel erg', 'meestal wel') of mindere ('soms wel') mate enthousiast gemaakt door de docent. Naast de lesactiviteiten, kunnen we aannemen dat ook de docenten wel degelijk bijdragen aan het taalplezier van de leerling.

Vraag 5

Voor het leren van een taal worden veel teksten gebruikt. Aan welke soort tekst beleef jij het meeste plezier?

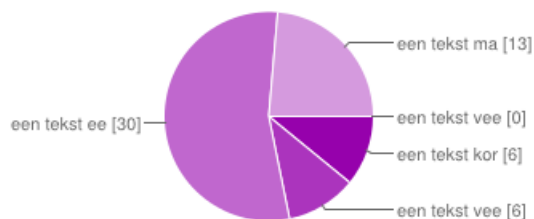

Krantenartikelen	2	4%
Lesboekteksten (bv grammatica-uitleg)	2	4%
Leesboeken (fictie) op jouw niveau	13	24%
Gedichten	1	2%
Gesprekken en dialogen	5	9%
Songteksten (muziek)	32	58%

Vraag 5 hebben wij geformuleerd om te peilen welk tekstsoort bij het leren van een vreemde taal het meest in de smaak valt bij de leerlingen. Dit, met als doel om te kijken of "gedichten" ook gekozen zullen worden. Hoewel fictie en songteksten hoog scoren, scoren gedichten erg laag; slechts 2 % geeft aan hier plezier aan te beleven. Dit heeft waarschijnlijk ook te maken met het feit dat de leerlingen zeer zelden met poëzie te maken krijgen. Uit zichzelf zal de meerderheid geen gedichten lezen en helaas wordt het op school ook weinig aangeboden. Songteksten (muziek) zijn grijpbaarder voor de leerlingen; ze komen er meer mee in aanraking door radio, televisie en internet en zijn veel meer aanwezig in hun dagelijkse wereld dan poëzie. Ditzelfde geldt voor leesboeken (fictie), alhoewel dit al weer voor een veel kleiner percentage (24%) zo is. De uitkomst van deze vraag geeft aan dat de leerlingen in de eerste instantie "plezier" in taal niet direct koppelen aan poëzie. Aan ons de taak om hen meer in die richting te laten denken.

Vraag 6

Het motiveert het meest om te lezen als.....

een tekst kort is	6	11%
een tekst veel plaatjes heeft	6	11%
een tekst een interessant onderwerp heeft	30	55%
een tekst makkelijk is	13	24%
een tekst veel info bevat en wat langer is	0	0%

Een van de grootste uitdagingen voor taaldocenten in de huidige onderwijssituatie is om de leerling aan het lezen te krijgen. Lezen roept bij veel leerlingen weerstand op en des te meer wanneer de te lezen stof niet in hun moedertaal is geschreven. Docenten moeten er dus achter komen wát voor de leerling motiveert om te gaan lezen, of in ieder geval, welke zaken een rol spelen in hun motivatie om te gaan lezen. Met vraag 6 proberen we dit in kaart te brengen. Het blijkt dat het onderwerp van de tekst voor het merendeel (55%) van de leerlingen een grote rol speelt in hun appetijt om te gaan lezen. We kunnen aannemen dat een "interessant onderwerp", een onderwerp is dat aansluit op de belevingswereld van de leerling. Dit sluit aan op ons tweede principe. Uit onze theorie kunnen we aannemen dat poëzie met een voor hen interessant onderwerp, wellicht aanzet tot lezen. Het onderwerp zegt immers niets over de tekstsoort. Dat 24% kiest voor een makkelijke tekst, hadden wij ook verwacht. Een leerling die niet graag leest, te moeilijke leesteksten voorschotelen, zal behoorlijk gedemotiveerd raken. We hebben de opties "korte tekst" en "makkelijke tekst" ertussen gezet, omdat kort en makkelijk twee eigenschappen zijn die we hebben betrokken bij de keuze van de gedichten in onze poëzielessen. Wanneer een gedicht kort is, en een voor de leerling begrijpelijk taalniveau heeft, zal dit meer uitnodigend zijn om te gaan lezen dan een lange tekst boordevol informatie. Deze percentages komen overeen met onze verwachtingen hierover.

Vraag 7

Wat vind je een leuke manier om met een tekst te werken?

Een belangrijke vraag in ons onderzoek, is welke lesactiviteit tijdens de Spaanse les taalplezier bevordert en dan specifiek (vraag 11 en 12) op het gebied van poëzie. Wij hebben in onze lesontwerpen voor dit onderzoek opzettelijk gekozen voor verschillende manieren, die overeenkomen met de vier taalvaardigheden, van het verwerken van een gedicht. Met vraag 7 willen wij antwoord krijgen op de vraag welke taalvaardigheid de leerling het meeste aanspreekt. 'Luisteren' valt met 40 % het meeste in de smaak; deze manier van het werken met een tekst stemt overeen met ons taalprincipe 1, genieten van klank. De tekst zelf naspelen, in bijvoorbeeld een eigen script of toneelspel, staat op de tweede plaats met 32%. Het verwerken of vertalen van een tekst naar de eigen belevingswereld stemt overeen met ons principe 2: het ervaren van een diepere betekenis van een tekst door inzicht in jezelf en de wereld om je heen te vergaren. De persoonlijke beleving staat centraal in het op deze manier verwerken van een tekst. 'Zelf schrijven' en 'lezen en vragen beantwoorden' zijn minder populaire opties, en dat terwijl deze werkvormen juist het meest aan bod komen in het middelbaar onderwijs.

Vraag 8

Ik vind het leuk als je een tekst kunt gebruiken om

Met deze vraag willen we een specifiek inzicht krijgen in wat leerlingen een leuke lesactiviteit vinden om teksten te gebruiken. Met gebruiken bedoelen we het verwerken ervan in geschikte verwerkingsopdrachten voor teksten. Hierbij is nog niet gespecificeerd om welk type tekst het gaat.

Een kwart van de leerlingen vindt het leuk om een tekst te kunnen gebruiken om na te spelen. Daarnaast vindt 20% van de respondenten het leuk om over teksten te discussiëren. Dit sluit aan bij ons principe twee: het ervaren van een diepere betekenis van een tekst door inzicht in jezelf en de wereld om je heen te vergaren. Het naspelen van teksten en het discussiëren over teksten zijn activiteiten waar de interpretatie van en de eigen mening over een tekst de meeste ruimte krijgen. Het naspelen is wat speelser; hierbij kunnen leerlingen hun creativiteit gebruiken, terwijl bij de discussie de eigen mening het meest expliciet naar voren komt.

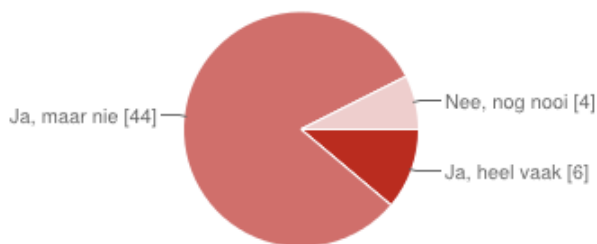
Het zijn activiteiten die aansluiten bij de leeftijdscategorie van onze leerlingen. Dit kan worden verklaard aan de hand van Appleyard (1994: 96-97) die uitlegt dat bij een adolescent, anders dan een jonger kind, diens eigen gevoelens, emoties en gedachten een grotere plek innemen en belangrijker zijn voor hem of haar dan de feitelijke gebeurtenissen die deze gevoelens, emoties en gedachten veroorzaken.

Andere creatieve activiteiten als de tekst verwerken tot een stripverhaal of schilderij wordt door bijna een kwart van de leerlingen gekozen.

Activiteiten als teksten analyseren, interpreteren en er vragen over beantwoorden, worden door bijna 30% van de leerlingen gekozen. Dit type activiteit is regelmatig terug te vinden in schoolboeken.

Vraag 9

Heb je weleens poëzie gelezen?

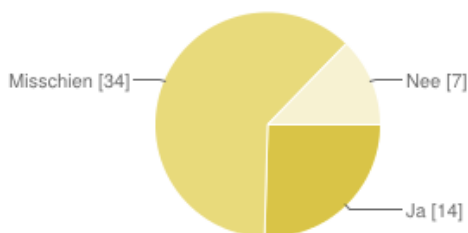
Ja, heel vaak	6	11%
Ja, maar niet zo veel	44	81%
Nee, nog nooit	4	7%

Vijfennegentig procent van de leerlingen heeft ervaring met het lezen van poëzie, waarvan het overgrote deel nog niet zo veel ervaring heeft daarmee. Dit is niet zo verwonderlijk. In de meeste teksten die leerlingen tegenkomen in (les)boeken en via sociale media komt geen of weinig poëzie voor, afgezien van gedichtjes en rijmpjes die kinderen op zeer jonge leeftijd horen.

Het is belangrijk om te weten of leerlingen al eens poëzie hebben gelezen alvorens te meten of zij hier plezier aan kunnen beleven.

Vraag 10

Denk je dat je door middel van poëzie een vreemde taal kunt leren?

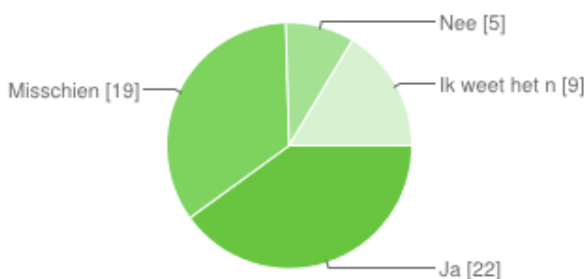

Ja	14	25%
Misschien	34	62%
Nee	7	13%

Met deze vraag worden de verwachtingen van leerlingen gepeild over poëzie als middel om een vreemde taal te leren. Tweeënzestig procent van de leerlingen zegt "misschien" en is daarmee niet gelijk overtuigd van het gebruik van dit middel voor dit specifieke doel. Wellicht heeft dat te maken met de relatieve onervarenheid van de leerlingen (zie vraag 9) met poëzie.

Vraag 11

Denk je dat je plezier kunt beleven aan het lezen van poëzie?

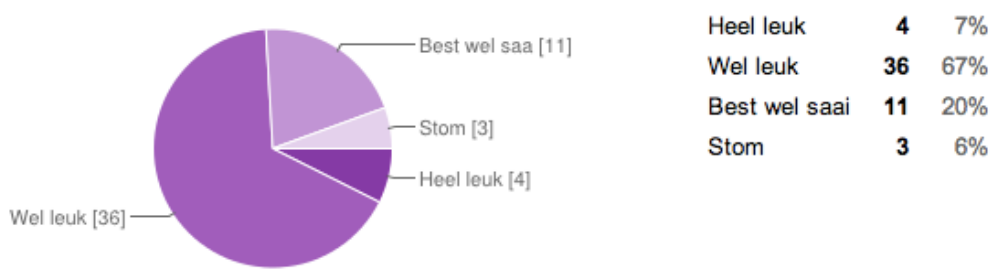

Ja	22	40%
Misschien	19	35%
Nee	5	9%
Ik weet het niet	9	16%

Ook al weet de meerderheid van de leerlingen niet zeker of een nieuwe taal is te leren door het lezen van poëzie, denkt toch 40% van de leerlingen dat ze plezier kunnen beleven aan het lezen van poëzie en 35% denkt dat ze daar misschien plezier aan zullen gaan beleven. Bij elkaar opgeteld staat 75% van de leerlingen in meer of mindere mate positief tegenover het lezen van poëzie. Hiermee wordt onze aanname dat poëzie het taalplezier kan vergroten ondersteund door de leerlingen zelf, nog voor de poëzielessen zijn begonnen.

Vraag 12

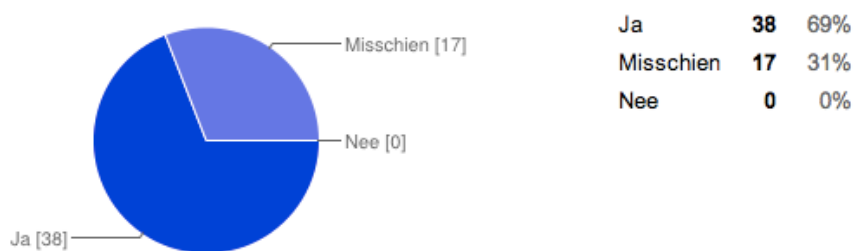
In de komende lessen staat Spaanse poëzie centraal. Hoe lijkt je dat?

Twee derde van de leerlingen lijkt het “wel leuk” dat de komende lessen poëzie centraal staat. Een kwart van de respondenten lijkt het niet leuk. Om onze onderzoeksvraag te beantwoorden is het van belang om te meten of na afloop van de poëzielessen het percentage leerlingen dat poëzie leuk vindt, is toegenomen. Het valt op dat 7% van de leerlingen aangeeft het heel leuk te vinden dat poëzie centraal staat. Het percentage van 26% van de leerlingen dat het stom’ of ‘best wel saai’ vindt dat Spaanse poëzie centraal staat, is te verklaren uit de uitkomst van vraag 5 waar slechts 2% had gekozen voor ‘gedichten’ als tekstsoort om plezier aan te beleven. Uit vraag 11 blijkt verder dat 9% geen plezier denkt te kunnen beleven aan poëzie en 16% niet weet of dit mogelijk is; het zou kunnen dat dit te maken heeft met de relatieve onervarenheid van de leerlinge met poëzie, zie vraag 8.

Vraag 13

Denk je dat je door het lezen van een Spaans gedicht iets meer kunt leren over de Spaanstalige cultuur?

Bijna 70% van de leerlingen denkt dat ze iets meer kunnen leren over de Spaanstalige cultuur door het lezen van een Spaans gedicht. Er zijn geen leerlingen die denken niets te leren over de Spaanstalige cultuur door het lezen van een gedicht. Dit kan betekenen dat leerlingen poëzie standaard aan cultuur koppelen of wellicht hebben ze de aanname dat teksten die via school worden aangeboden bij de MVT hen altijd iets zullen leren over de cultuur.

Deze vraag is bedoeld als controlevraag die aansluit bij het lesontwerp bij het derde principe “Plezier in taal is inzicht te krijgen in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren”.

Vraag 14

Wat lijkt je het leukst aan het lezen van Spaanse poëzie?

Bijna 40% van de leerlingen geeft aan dat hen de klanken, het rijm en ritme het leukst lijken aan het lezen van Spaanse poëzie, naast 31% die het leuk lijkt de betekenis te achterhalen van het gedicht. Deze twee beweegredenen sluiten aan bij de eerste twee door ons geformuleerde principes over het beleven van taalplezier bij gebruik van poëzie.

Ook deze vraag is bedoeld als controlevraag. Na afloop van de lessenserie zal ook worden gevraagd wat de leerlingen het leukst vonden aan het lezen van Spaanse poëzie. Zo kan worden onderzocht of en welke onderdelen en kenmerken van poëzie de leerlingen taalplezier bezorgt.

Bijlage 6

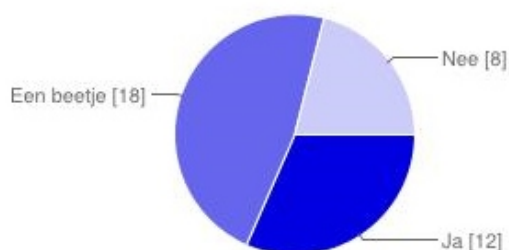
Vergelijking nulmeting en eindevaluatie

Om tot conclusies en beantwoording van onze onderzoeksvragen te komen, vergelijken we de uitkomsten van de nulmeting met de eindevaluatie.

Het is geen één op één vergelijking, omdat de vragen verschillend zijn. We hebben de vragen natuurlijk wel zodanig geformuleerd dat ze te vergelijken en naar elkaar terug te herleiden zijn. Bovendien hebben we 38 eindevaluaties, en hadden we 55 nulmetingen. Hoewel we de leerlingen duidelijk hebben geïnstrueerd, en meerdere malen eraan hebben herinnerd dat ze de evaluatie nog moesten maken, hebben zij niet allemaal de eindevaluatie ingevuld. Uiteindelijk hebben we dit zo gelaten, omdat dit naar onze mening ook weergeeft hoe de schoolpraktijk is. Het gebeurt immers regelmatig dat leerlingen bijvoorbeeld hun werk niet inleveren, of niet komen opdagen op een toets. Het zijn problemen uit de alledaagse schoolrealiteit waar wij als docenten vaak mee te maken krijgen.

Vraag 1

Heb je plezier beleefd aan de poëzielessen van de afgelopen weken?

Ja	12	32%
Een beetje	18	47%
Nee	8	21%

Vraag 1 vergelijken we met vraag 2, 3, 11 en 12 uit de nulmeting, resp.:

Beleef je plezier aan het leren van een nieuwe taal?

Beleef je plezier aan het leren van Spaans?

Denk je dat je plezier kunt beleven aan het lezen van poëzie?

In de komende lessen staat Spaanse poëzie centraal. Hoe lijkt je dat?

Hoewel vraag 2 en 3 uit de nulmeting veel algemener zijn dan vraag 1 uit de eindevaluatie, willen we ze toch even naast elkaar leggen. Van de leerlingen beleeft 93% wél plezier aan het leren van een nieuwe taal, 80% wél aan het leren van Spaans en heeft 79% wél – in verschillende mate – plezier beleefd aan de Spaanse poëzielessen. De percentages van het beleven van plezier aan het leren van de Spaanse taal, en het beleven van plezier aan de Spaanse poëzielessen liggen erg dicht bij elkaar. We zouden kunnen veronderstellen dat de leerlingen die het leuk vinden om de Spaanse taal te leren, het vanzelf ook leuk vinden om Spaanse poëzielessen te volgen.

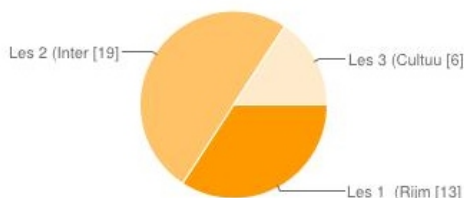
Tussen de leerlingen die plezier beleven aan het leren van een nieuwe taal in het algemeen en de leerlingen die specifiek aan Spaans plezier beleven is een verschil van 13% te zien. Dit kunnen leerlingen zijn die bijvoorbeeld wel plezier hebben in het leren van Engels en Duits, maar minder in Spaans. Het is aannemelijk dat dit percentage leerlingen hetzelfde percentage is dat geen plezier heeft beleefd aan de poëzielessen, beiden komen namelijk uit op 20-21%.

Vraag 11 en 12 zijn specifiek te vergelijken met vraag 1 uit de eindevaluatie. Van tevoren dacht 75% van de leerlingen wel plezier te kunnen beleven aan het lezen van poëzie in het algemeen, en dacht 74% van hen dat ze wel plezier zouden kunnen beleven aan Spaanse poëzie. In de eindevaluatie geeft 79% van de leerlingen aan wel in meer

of mindere mate plezier te hebben beleefd aan Spaanse poëzielessen. Genoemde percentages liggen erg dicht bij elkaar. Ook de leerlingen die van te voren dachten geen plezier te kunnen beleven aan poëzie of Spaanse poëzie, of die het simpelweg niet wisten, resp. 25% en 26%, lijken we terug te kunnen vinden in de 21% die er ook werkelijk niets aan vond. Zo'n 5% lijkt van mening te zijn veranderd. We willen graag aannemen dat we deze leerlingen tóch enthousiast hebben weten te maken.

Vraag 2

Wat vond je de leukste les?

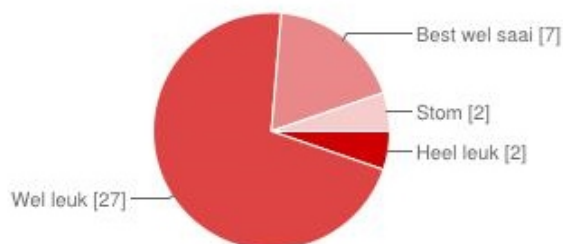
Les 1 (Rijm, klank, ritme)	13	34%
Les 2 (Interpretatie, analyse en beeldende verwerkingsopdracht)	19	50%
Les 3 (Cultuur en collagepresentatie)	6	16%

Van tevoren hebben we in de nulmeting met vraag 7 (Wat vind je een leuke manier om met tekst te werken?) vraag 8 (Ik vind het leuk als je een tekst kunt gebruiken om....) en vraag 14 (Wat lijkt je het leukst aan het lezen van Spaanse poëzie?) willen peilen wat voor een soort opdracht voor het werken met Spaanse poëzie de leerlingen het meest aan zou spreken. De uitkomst hierboven laat zien dat de helft van de leerlingen het meeste plezier heeft beleefd aan de les waarin interpretatie, analyse en het verwerken in een beeldende opdracht centraal stond. Een verrassende uitkomst, omdat in de nulmeting in vraag 7 en 8 bleek dat analyse en interpretatie met 11% en 15% juist niet zulke populaire opties waren. Wel bleek al in de nulmeting dat het naspelen of uitbeelden van een tekst de voorkeur genoot: 25 tot 32% van de leerlingen leek het leuk om een tekst na te spreken en spelen en 22% leek het leuk om de tekst te verwerken in een schilderij of strip.

Opmerkelijk is dat 34% in de eindevaluatie de "rijm, klank en ritmeles" tot leukste les heeft verkozen: in de nulmeting antwoordde 38% van de leerlingen op vraag 14 reeds dat "klanken, rijm en ritme" hen het leukst leken aan het lezen van Spaanse poëzie; slechts een verschil van 4%.

Vraag 3

Hoe vond je het om met Spaanstalige poëzie aan de slag te gaan?

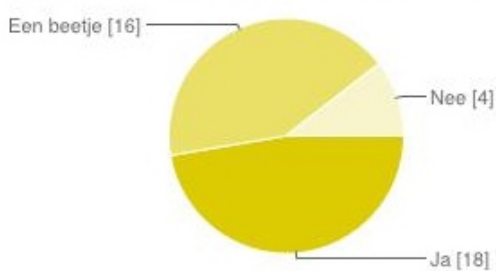

Heel leuk	2	5%
Wel leuk	27	71%
Best wel saai	7	18%
Stom	2	5%

In de nulmeting gaf 74 tot 75% van de leerlingen aan dat poëzie en Spaanse poëzie hen leuk leek (vraag 11 en 12), in mate variërend van 'heel leuk' naar 'wel leuk' en 'misschien wel leuk'. Uit de eindevaluatie kwam als resultaat dat 71% van de leerlingen de Spaanse poëzielessen 'wel leuk' heeft gevonden en 5% 'heel leuk'. Een totaal van 76% van de leerlingen dat dus positief is over het werken met Spaanse poëzie. We kunnen voorzichtig aannemen dat het zodoende een succeservaring is geweest; het percentage uit de nulmeting en dat van de eindevaluatie liggen erg dicht bij elkaar.

Vraag 4

Heb je de afgelopen poëzielessen meer Spaanse woorden en begrippen geleerd?

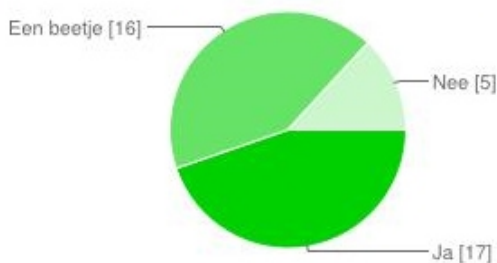
Ja	18	47%
Een beetje	16	42%
Nee	4	11%

Met vraag 10 van de nulmeting hebben we de leerlingen gevraagd of ze dachten een vreemde taal te kunnen leren door het werken met poëzie. Het merendeel, 62%, had daarop geantwoord met 'misschien'. Dit valt te verklaren vanuit het feit dat de leerlingen weinig bekend zijn met poëzie, en nog minder met anderstalige poëzie. Vijfentwintig procent van de leerlingen had in de nulmeting geantwoord met 'ja'. In de eindevaluatie zie we dat die percentages zijn verschoven. De meerderheid antwoordt nu wel degelijk nieuwe woorden en begrippen te hebben geleerd, en 42% antwoordt 'een beetje' meer te hebben geleerd. Hieruit kunnen we aannemen dat een aanzienlijk deel van de leerlingen hun gedachten erover hebben bijgesteld.

Het percentage leerlingen dat dacht er geen taalkennis van op te kunnen doen is nagenoeg hetzelfde gebleven: 13 om 11%.

Vraag 5

Vond je het een leuke les, heb je er plezier aan beleefd?

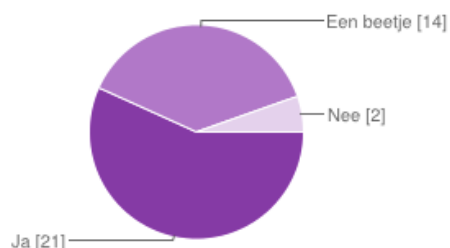
Ja	17	45%
Een beetje	16	42%
Nee	5	13%

Met deze vraag willen we kijken of de verwachtingen van de leerlingen over de poëzielessen uit zouden komen. Uit vraag 11 en 12 van de nulmeting bleek dat zo'n driekwart van de leerlingen het 'wel leuk' tot 'heel leuk' vond om met poëzie aan de slag te gaan. Een kwart wist het niet of leek het maar niets.

Uit bovenstaande vraag blijkt dat 87% van de leerlingen wel tot een beetje plezier heeft beleefd aan de poëzielessen. We kunnen voorzichtig concluderen dat er zodoende geen leerlingen zijn geweest die hun verwachting naar beneden hebben moeten bijstellen.

Vraag 6

Heb je iets meer geleerd over de Spaanstalige cultuur?

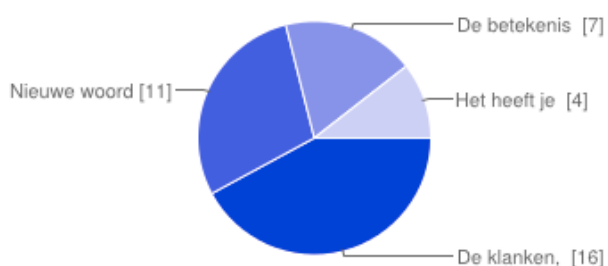
Ja	21	57%
Een beetje	14	38%
Nee	2	5%

Volgens het door ons geformuleerde derde principe is plezier in taal het krijgen van inzicht in de cultuur door de context van het gedicht te analyseren.

Meer dan de helft van de leerlingen (57%) geeft aan tijdens de poëzielessen iets meer te hebben geleerd over de Spaanstalige cultuur. Ook zijn er leerlingen (38%) die “een beetje” hebben geleerd over de Spaanstalige cultuur. In totaal heeft 95% van de leerlingen in enige mate iets over de Spaanstalige cultuur geleerd. De resultaten van deze vragen onderbouwen hiermee het derde principe. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat “het krijgen van inzicht” en “iets meer geleerd” ruime begrippen zijn en niet verder zijn gedefinieerd.

Vraag 7

Wat vond je het leukste aan het lezen van Spaanse poëzie?

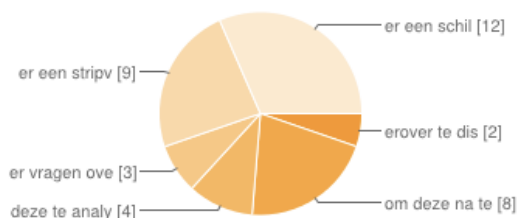
De klanken, rijm en ritme	16	42%
Nieuwe woorden lezen en leren	11	29%
De betekenis achterhalen	7	18%
Het heeft je geïnspireerd	4	11%

Om plezier uit het lezen van poëzie te bewerkstelligen bij leerlingen, is het van belang te meten wat ze het leukste vinden aan het lezen van poëzie, in dit geval Spaanse poëzie. Op deze vraag kon slechts één antwoord worden gegeven. Zo werden de leerlingen “gedwongen” een prioritering aan te brengen.

42% van de leerlingen geeft aan de klanken, rijm en ritme het leukste te hebben gevonden. Dat zijn kenmerken waarmee poëzie zich onderscheidt van andere tekstsoorten en sluit aan bij het door ons eerste geformuleerde principe. Op de tweede plaats, met 29% van de leerlingen, staat het lezen en leren van nieuwe woorden. Dit zou kunnen betekenen dat ook poëtische tekstsoorten aangeboden kunnen worden om het Spaans vocabulaire uit te breiden. Nog geen vijfde van de leerlingen (18%) geeft aan dat ze het het leukste vonden om de betekenis van de gedichten te achterhalen. Dat dit minder vaak wordt gekozen, zou te maken kunnen hebben met het over het algemeen hogere abstractieniveau van poëtische teksten dan van andere tekstsoorten. Hierdoor kan het ingewikkelder zijn de betekenis van de tekst te achterhalen. Vier leerlingen (11%) geven zelfs aan geïnspireerd te zijn door het lezen van Spaanse poëzie en stellen dat boven de andere antwoorden op deze vraag. Dit antwoord appelleert aan de poëzie als kunstvorm en geeft aan dat in een relatief vreemde taal poëzie kan inspireren.

Vraag 8

Ik vond het leukst om de tekst te gebruiken om

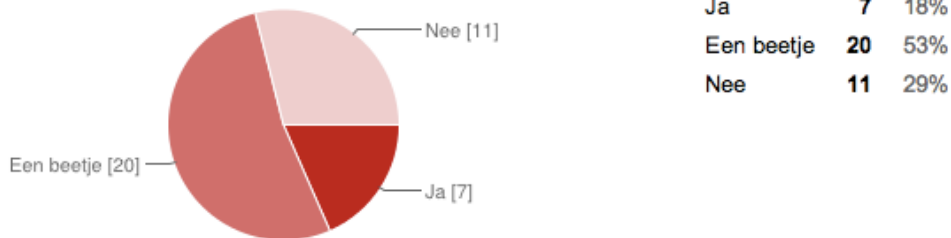
erover te discussiëren	2	5%
om deze na te spelen	8	21%
deze te analyseren en interpreteren	4	11%
er vragen over te beantwoorden	3	8%
er een stripverhaal van te maken	9	24%
er een schilderij van te maken	12	32%

Deze vraag geeft inzicht in welk type activiteiten geschikt zijn om poëzie te verwerken met leerlingen. De meerderheid van de leerlingen geeft de voorkeur aan een creatieve verwerking van de aangeboden gedichten. In het lesontwerp dat aansloot bij ons tweede principe zaten de activiteiten een schilderij te maken van het gedicht, een stripverhaal er van te maken of het naspelen van een gedicht. Dat is door respectievelijk 32%, 24% en 21% van de leerlingen gekozen als leukste activiteit. Uit de nulmeting bleek dat 15% van de leerlingen het maken van een schilderij het leukst zouden vinden. Uit de evaluatie blijkt een toename van meer dan 50%. Minder leerlingen hebben de evaluatie ingevuld, maar ook uit de absolute aantallen blijkt een toename (bij de nulmeting gaven acht leerlingen aan een voorkeur te hebben voor het maken van een schilderij tegen twaalf leerlingen in de evaluatie). Het stripverhaal wordt ook meer gekozen dan uit de nulmeting kon worden verwacht (toen 7%, nu 24%). Het

analyseren en interpreteren en het discussiëren over de teksten is door respectievelijk 11% en 5% gekozen. Het beantwoorden van vragen over de poëtische teksten is door 8% van de leerlingen als leukste activiteit gekozen. Dit, terwijl uit de nulmeting bleek dat 15% en 20% van de leerlingen aangaf het liefst de teksten te analyseren en te interpreteren en te discussiëren. Men kan concluderen dat door het doen van deze creatieve activiteiten, die vaak niet als zodanig in methodes staan, de leerlingen enthousiaster zijn geworden dan ze aanvankelijk waren.

Vraag 9

Heeft de docent je enthousiast gemaakt om Spaanse gedichten te lezen?

In de nulmeting gaf een ruime meerderheid van de leerlingen aan dat hun docent hen enthousiast maakt om Spaans te leren. Uit de nulmeting bleek ook dat slechts 2% van de leerlingen het meeste plezier beleefde aan de tekstsoort poëzie. Het doel van ons onderzoek is dat leerlingen plezier beleven aan het lezen van Spaanse poëzie. Uit de nulmeting bleek dat de meerderheid van de leerlingen niet tot weinig vertrouwd zijn met het lezen van poëzie. Van de leerlingen geeft bij de evaluatie 18% aan dat de docent hen enthousiast heeft gemaakt om Spaanse gedichten te lezen en 53% een beetje. Het enthousiasme om Spaanse poëzie te lezen is na afloop van deze lessenreeks toegenomen. Meer leerlingen lijken open te staan voor het lezen van Spaanse poëzie.

Bijlage 7

Analyse learner reports

Om meer gedetailleerde informatie over de ervaring van de leerlingen te krijgen, besloten we om learner reports te maken en uit elke klas drie leerlingen te vragen deze in te vullen.

Uit klas 3F vroeg Carolina aan drie leerlingen hun feedback. Twee andere leerlingen die daarnaast zaten, wilden ook wel hun feedback geven. Uit klas 3G zijn geen learner reports ontvangen. Berber heeft in klas 3P drie learner reports laten invullen. Hieronder bespreken we de resultaten van alle learner reports per les. De conclusies volgen in het volgende hoofdstuk.

Les 1

Wat geleerd?

Leerlingen geven aan het volgende geleerd te hebben:

- iets over de cultuur van Spanje
- een mening over een gedicht te vormen (2x)
- "een gedicht schrijven is best lastig, omdat je heel erg moet letten op de klanken"
- een gedicht uit te beelden in plaatjes/tekeningen
- nieuwe woorden (2x)
- rijmschema's
- goed samenwerken

Hoe geleerd?

Twee leerlingen geven aan dat ze het meest hebben geleerd door naar de docent te luisteren. Drie leerlingen geven aan het meest te hebben geleerd door met medeleerlingen te discussiëren, twee leerlingen geven aan het meest te hebben geleerd door het materiaal tot een eindproduct te verwerken en drie leerlingen geven aan te hebben geleerd door zelfstandig het materiaal te lezen.

Meeste plezier?

Leerlingen beleefden het meeste plezier aan:

- het vertalen van het gedicht, “omdat sommige gedichten heel grappig zijn “
- als de docent uitlegde wat het gedicht echt betekent
- het zelf schrijven van een gedicht (“grappig”)
- “Het maken van de poster (dat hadden wij gedaan als presentatie). We hadden symbolen getekend en daar bij elk een alinea van het gedicht gezet wat daar bij paste”
- “het tekenen van de symbolen van het gedicht en het erachter komen wat het gedicht betekent”.
- het zelfstandig werken en de uitdaging van het maken van een lied of gedicht “leuk dat je zelf de tekst en het melodietje kon maken”
- een rap maken als eindproduct
- de mooie klanken

Minder plezier?

Minder leuk vonden de leerlingen:

- De presentaties van andere groepjes, omdat de leerling het Spaans lastig vond om te begrijpen
- Het zelf schrijven van een kort gedicht was minder leuk, omdat ze dat wel moeilijk vond
- Het zelf bedenken van een gedicht met de gegeven klanken en het gedicht ook nog ergens op te laten slaan, was moeilijk
- het moeten presenteren voor de klas
- weinig tijd om de presentatie te maken

Tops voor deze les:

- met de klas samen discussiëren over wat het gedicht betekent
- een hele leuk introductie op het thema
- grappige manier om te leren wat gedichten zijn
- het leren verstaan van Spaans op een leuke manier
- leuke opdracht
- je kunt er veel creativiteit in kwijt

Tips:

- “nog beter uitleggen hoe je een poëtische tekst kan lezen”
- de opmerking “het was best moeilijk”
- niet per se hoeven presenteren voor de klas
- iets meer tijd krijgen om iets in elkaar te zetten
- meer begeleiding en uitleg ter introductie en tijdens het zelfstandig werken

Les 2

Eén leerling was ziek en kon geen feedback geven over deze les

Wat geleerd?

Leerlingen hebben geleerd:

- hoe een gedicht kan worden verbeeld
 - goed te lezen. “Sommige woorden kun je namelijk niet op het internet vinden omdat het een vervoegd werkwoord is dus dan moet je erachter komen wat het volledige werkwoord is.”
 - “*Veel gedichten hebben allerlei achterliggende betekenissen en je moet gedichten ook niet al te letterlijk nemen. Er was bijvoorbeeld de zin: te quiero porque tus manos trabajan por la justicia. Dat betekent natuurlijk niet dat je handen werken voor justitie maar voor gerechtigheid.*”
 - Woorden herkennen en er een goede zin van maken
 - nieuwe Spaanse woorden en manieren om je emoties te uiten in het Spaans
- De eerste opmerking is overigens in lijn met de eindopdracht bij deze les

Hoe geleerd?

Ze hebben dit geleerd door met medeleerlingen te discussiëren. Vier leerlingen geven aan dat ze hebben geleerd door het materiaal tot een eindopdracht te verwerken en één leerling geeft aan dat ze dit heeft geleerd door zelfstandig het materiaal te lezen.

Meeste plezier?

Het meeste plezier beleefden de leerlingen :

- als de leerling het gedicht helemaal had vertaald en begreep (2x)
“Samen met S. het gedicht te vertalen en soms moesten we heel hard lachen om de betekenis, en dan dachten we echt zo van apart gedicht haha.”
- Aan het zoeken van plaatjes bij het gedicht voor de strip
- Het doen van creatieve dingen met de gedichten
- het achterhalen van de betekenis van het gedicht
- de poster maken

Minder plezier?

Minder leuk vonden de leerlingen:

- lang te moeten zoeken naar de goede vertaling van een woord
- de opdrachten die je er verder bij moest maken
- Het was soms moeilijk te begrijpen wat er in de gedichten werd gezegd
- Het moeten presenteren
- Te weinig tijd
- de rest van het groepje werkte niet goed mee
- met zijn allen aan 1 eindproduct werken is lastig vanwege ruimtegebrek

Tops voor deze les:

- de uitleg die ze van de docent kregen over de gedichten. *“Het enthousiasme en de extra informatie is heel leuk.”*
- *“heel leuk bedacht en het was een leuke opdracht om te doen (Meer van dit soort opdrachten!)”*
- *“Het waren leuke dingen om te doen, zodat met gedichten werken niet saai was.”*
- het zelf uitzoeken van wat het gedicht in het Nederlands betekent
- leuke opdracht
- de strip/ het eindproduct maken

Tips:

- een voorbeeld geven van het eindproduct
- helpen om het gedicht duidelijk te krijgen
- het niet hoeven presenteren voor de klas
- iets meer tijd
- geen tip

Les 3

Wat geleerd?

Ze hebben geleerd :

- Spaans te spreken en de uitspraakregels weer terug te halen
- *“Hoe je een gedicht nog meer emotie kan geven door er een bijpassend fragment bij te doen”*
- *“dat het best moeilijk is om een gedicht te vertalen. Er waren bijvoorbeeld een aantal verkleinwoorden in ons gedicht die we nog niet hadden geleerd, een voorbeeld was “barberillo”*
- Een fragment aan een gedicht te koppelen *“zonder dat je helemaal wist waar het gedicht over ging”*
- door een *“tekst te vertalen erachter te komen wat voor beeldmateriaal erbij past”*
- wat flamenco (dans) eigenlijk is, hoe deze klinkt en nieuwe woordenschat

Hoe geleerd?

De leerlingen geven aan dit te hebben geleerd door naar de docent te luisteren (2x), door zelfstandig het materiaal te lezen (3x) en door het materiaal tot een eindproduct te verwerken (2x). Twee leerlingen geven aan ook te hebben geleerd door met medeleerlingen te discussiëren. Eén leerling geeft aan dit te hebben geleerd door zelf het materiaal door te lezen.

Meeste plezier?

De leerlingen hebben plezier beleefd aan:

- het presenteren en aan het kijken naar de presentaties van de groepjes met hetzelfde gekozen gedicht
- Het fragment uitzoeken bij het gedicht (4x), omdat *“we ook hele grappige fragmenten tegen kwamen”*
- het met zijn allen citeren van een gedicht was erg grappig
- naar de muziek luisteren

Minder plezier?

Minder leuk vonden de leerlingen:

- Het luisteren naar de andere gedichten die ze minder goed begreep
- het gedicht vertalen, omdat dat moeilijk was (2x). Niet voor alle woorden was er makkelijk een vertaling te vinden
- Het moeten presenteren. *“Moeilijk om het allemaal in het Spaans te moeten doen”*
- te weinig tijd
- niks, alles was leuk!

De tops:

- de rust tijdens de presentaties en het evalueren met de hele klas.
- iets met muziek doen
- *“leuke manier om het gevoel dat het gedicht je geeft te laten zien”*
- *“leuk om toch ergens mee bezig te zijn en zoeken naar een fragment over iets wat je toch niet helemaal snapt. Wel een uitdaging”*
- leuke opdracht
- de creativiteit
- goede sfeer

De tips:

- van te voren alle gedichten samen door te nemen, zodat er meer verdieping is in de andere gedichten
- *“misschien uitleggen hoe je een moeilijk gedicht moet vertalen (als dat kan?)”*
- iets simpeler gedichten
- wat meer tijd geven (2x)
- geen tip
- planning in Magister zetten

Bijlage 8

Analyse collegiale feedback

Collega A had het materiaal zelfstandig aan de leerlingen aangeboden als deel van het huiswerk die weken. Volgens haar werden de lesdoelen niet gehaald bij Lesontwerp 1 en 2, doordat leerlingen meer gericht waren op de betekenis van de woorden en de vertaling dan op het genieten van klank- en woordenspel (lesontwerp 1) of het ervaren van een diepere betekenis. Bij het derde lesontwerp werd het doel wel behaald; de leerlingen waren geïnteresseerd in de culturele aspecten die bij de typische Spaans beelden horen.

Volgens collega A waren de opdrachten duidelijk en sturend genoeg, zodat leerlingen wisten wat ze moesten doen. De collega merkt op dat de leerlingen het materiaal ervoeren als “gewone opdrachten” in plaats van als een leuk extraatje.

Als algemene tip heeft de collega om eerst een paar lessen cultuur als introductie te doen alvorens dieper in te gaan op een groot onderwerp als poëzie. Ze zou als eerste lesontwerp drie uitvoeren, zodat leerlingen meer de Spaanse cultuur in worden "geleid", voordat ze aan de slag gaan met de meer "talige" opdrachten bij lesontwerp 1 en 2. Ze vindt poëzie te hoog gegrepen gezien het taalniveau en oppert dat liederen in plaats van gedichten de leerlingen meer zou hebben aangesproken.

Na het lezen van de feedback heb ik nog verder met mijn collega gesproken en doorgevraagd over de aangeboden gedichten en de opdrachten. Ze had ervaren dat leerlingen meer sturing nodig hadden dan ze aanvankelijk had gedacht. De gedichten en de vragen daarbij had ze niet klassikaal behandeld; ze had alleen de eindopdrachten, dat wil zeggen de presentaties, klassikaal laten presenteren. Ze gaf daarbij ook aan dat ze in de weken dat ze het materiaal aanbood, eigenlijk te weinig tijd had om er dieper op in te gaan met de leerlingen. Ik vroeg haar wat ze bedoelde met een "leuk extraatje" in haar feedback op het materiaal. Ze gaf aan de opdrachten zelf te zien als extra –de leerlingen kregen geen beoordeling en het sloot niet direct aan op de opdrachten waar de leerlingen op dat moment mee bezig waren. Slechts een kwart van haar leerlingen geven aan volgend jaar door te willen gaan met Spaans. Hierdoor kan het zijn dat ze over het algemeen minder gemotiveerd zijn om deze opdrachten te doen. Tips voor het aanbieden van dit materiaal, waren:

- Neem ruim de tijd om het onderwerp in te leiden en de leerlingen "te laten wennen" aan poëzie;
- het aanbieden van een woordenlijst bij elk gedicht, zodat leerlingen zich niet belemmerd voelen tijdens het lezen;
- elke les klassikaal inleiden en klassikaal of in kleine groepjes de gemaakte opdrachten bespreken, naast het laten presenteren van de eindopdrachten bij elk lesontwerp;
- het voorlezen van elk gedicht bij lesontwerp 1, zodat de klankbeleving meer benadrukt kan worden.

Collega B heeft het lesmateriaal bekeken maar niet zelf gebruikt. Ook heeft zij net als collega A de bijgaande theorie niet gelezen, dat wil zeggen, ons onderzoek. De feedback van collega B is in die zin beperkt en heeft meer geleid tot een "tip en top –lijst". Ze gaf aan dat lesontwerp drie haar het meeste aanspreekt, vanwege het onderwerp maar ook vanwege de heldere manier van aanbieden: een powerpoint ter inleiding en vervolgens een lesbrief met introductie en vragen. Daarnaast gaf zij aan dat ze verwachtte dat de leerlingen lesontwerp 2 het meest zou aanspreken omdat er "rekening wordt gehouden met meerdere leerstijlen" en omdat er een creatief eindproduct aan verbonden is. Tot slot had ze af en toe het idee dat de les vrij pittig zou zijn voor een onderbouwklas.

Algemene tops:

- heel goed dat we literatuur in de onderbouw introduceren, aangezien dit in het bestaande curriculum nog niet het geval is
- verschillende leerstijlen worden bediend; de leerlingen krijgen een mooie variatie aan opdrachten aangeboden
- er komen veel verschillende vaardigheden aan bod: kijken, luisteren, aanvoelen en lezen. Met aanvoelen doelde ze op de vraag "welk gevoel krijg je bij het gedicht".

Tips les 1:

- liever in groepjes van maximaal 5 werken in plaats van 4
- vraag 3 en 4 omdraaien
- groep 1 en 2 verschillende opdrachten geven
- aangeven welke hulpmiddelen ze mogen gebruiken; google, woordenboek etc.
- Aangeven hoe het beoordeeld/nagekeken wordt

Tips les 2:

- vraag 5 makkelijker maken; te moeilijk voor de leerlingen om er zelf uit te komen
- noten in het gedicht zetten, zodat het makkelijker zoekt
- aangeven of ze een cijfer krijgen voor het eindwerkstuk

Tips les 3:

- Powerpoint iets verkorten?